

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 28.05.2019 № 12-3

ЗВІТ

**про результати аналізу ефективності застосування
суб'єктами господарювання податкових пільг
та їх вплив на розвиток літакобудування**

Київ 2019

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА.....	3
ВСТУП.....	4
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКІ ПРОВАДЯТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ У ГАЛУЗІ ЛІТАКОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	6
2. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ НАДАННЯ СУБ'ЄКТАМ ЛІТАКОБУДУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ТА ЗАКОННІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	14
3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ПОВНОВАЖЕНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ СУБ'ЄКТАМИ ЛІТАКОБУДУВАННЯ.....	19
3.1. <i>Аналіз стану обліку суб'єктів літакобудування, які користувалися податковими пільгами, та сум отриманих ними податкових пільг .....</i>	<i>19</i>
3.2. <i>Стан і дієвість контролю за правомірністю застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування та використанням вивільнених коштів.....</i>	<i>23</i>
3.3. <i>Стан ввезення суб'єктами літакобудування на митну територію України товарів зі звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ, контроль за їх використанням.....</i>	<i>28</i>
4. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ДІЇ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЛІТАКОБУДУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЛІТАКОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В ЦІЛОМУ	31
ВИСНОВКИ.....	35
ПРОПОЗИЦІЇ.....	40
Додатки	44

ПРЕАМБУЛА

Підстава проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): стаття 98 Конституції України, статті 26 та 110 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456, статті 4, 7 та 31 Закону України від 02.07.2015 № 576 „Про Рахункову палату”, План роботи Рахункової палати на 2019 рік, доручення члена Рахункової палати для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 08.01.2019 № 16-3.

Мета заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): встановлення фактичного стану, аналіз та оцінка ефективності виконання державними органами повноважень щодо забезпечення обґрунтованості застосування податкових пільг з податку на прибуток, податку на додану вартість (далі – ПДВ) та ввізного мита (далі – податкові пільги) суб'єктами господарювання, які провадять діяльність у галузі літакобудівної промисловості (далі – суб'єкти літакобудування), вплив на розвиток літакобудування та економічні наслідки запровадження податкових пільг.

Предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту):

нормативно-правові акти, організаційно-розпорядчі документи та управлінські рішення державних органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у галузі літакобудівної промисловості, єдиної державної податкової та митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, в частині застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування;

дані податкової та митної звітності, матеріали перевірок та інші документи контролюючих органів щодо адміністрування податку на прибуток, ПДВ, ввізного мита і контролю за обґрунтованістю та законністю застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування;

інформація, документи та матеріали державних підприємств – суб'єктів літакобудування, що характеризують їх фінансово-господарську діяльність, соціально-економічні наслідки запровадження податкових пільг;

інформація та матеріали Міністерства економічного розвитку та торгівлі України в частині здійснення повноважень щодо забезпечення формування та реалізації державної промислової політики, державної політики з питань економічного розвитку, ліцензування, дозвільної системи, нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, формування переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, здійснення контролю за відповідністю таких суб'єктів вимогам чинного законодавства;

інформація державних органів, до сфери управління яких належать суб'єкти літакобудування або перебувають в їх управлінні, про результати контролю за дотриманням ними вимог законодавства у галузі літакобудівної промисловості, контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів;

інша інформація, що характеризує предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).

Об'єкти заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Державна фіскальна служба України (далі – ДФС), Офіс великих платників податків ДФС (далі – **Офіс ВПП**), Державне підприємство (далі – ДП) „Антонов”, ДП „ЗАВОД 410 ЦА”, ДП „Одеський авіаційний завод”, ДП „Миколаївський авіаремонтний завод „НАРП”, ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор”, ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод”, ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон”, ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД”, ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”.

Надсилання запитів з питань заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Міністерству фінансів України (далі – **Мінфін**), Міністерству економічного розвитку та торгівлі України (далі – **Мінекономрозвитку**), Державній авіаційній службі України (далі – **Державіаслужба**), Фонду державного майна України (далі – **Фонд Держмайна**), Державному космічному агентству України (далі – **Космічне агентство**), Державному концерну „Укроборонпром” (далі – **ДК „Укроборонпром”, Концерн**), ПАТ „Мотор Січ”, ПрАТ „ФЕД”, ПАТ „Науково-технічний комплекс „Електронприлад”, ПАТ „Київський завод „Радар”, ПАТ „Вовчанський агрегатний завод”.

Критерії оцінки:

законність – відповідність управлінських рішень і організаційно-розпорядчих документів, виданих державними органами, вимогам чинного законодавства з питань застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування;

обґрунтованість – правомірність прийняття ДФС та її територіальними органами відповідних рішень щодо отримання та законності застосування суб'єктами літакобудування податкових пільг;

ефективність – оцінка результативності діяльності державних органів щодо забезпечення дієвого контролю за обґрунтованістю надання податкових пільг суб'єктам літакобудування та цільовим використанням вивільнених коштів;

фінансово-економічні наслідки застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування – оцінка впливу податкових пільг на розвиток літакобудівної галузі України.

Початкові обмеження щодо проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): 2017–2018 роки (для аналізу динаміки значення окремих показників досліджувалося за попередні періоди).

Методи збирання даних: моніторинг нормативно-правових актів, дані інформаційних систем органів державної влади; аналіз інформації, отриманої на запити Рахункової палати; опрацювання статистичної, аналітичної інформації, ознайомлення, опитування, обстеження.

ВСТУП

Літакобудування в Україні визначено пріоритетною галуззю економіки відповідно до законів України від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості” (далі – **Закон № 2660**) і від 08.09.2011 № 3715 „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, Указу Президента України від 27.05.2005 № 850 „Про невідкладні заходи з розвитку авіабудівної галузі”.

Стратегією розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 № 1656-р, визначено концептуальні засади формування і реалізації державної політики у сфері розроблення, виробництва, продажу та післяпродажного обслуговування авіаційної техніки. Проте реалізація цієї Стратегії не сприяла подоланню кризи в авіаційній промисловості та відставання від провідних іноземних держав, створенню потужного промислового комплексу. Так, протягом 2005–2014 років у країні не було випущено жодного нового типу літака, з 2016 року – жодного серійного літака. Підприємства галузі змушені значно збільшувати витрати на впровадження програм імпортозаміщення, адаптацію до вимог європейських стандартів; відсутність серійного виробництва впливає на дохідність державних підприємств.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 429-р схвалено Стратегію відродження вітчизняного авіабудування на період до 2022 року та затверджено план заходів з реалізації.

Довідково. Зазначеним розпорядженням Кабінету Міністрів України визнано таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 № 1656-р.

Слід зазначити, що **один із заходів** (строк виконання – 2018 рік), який передбачав **розроблення та затвердження Концепції Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості на 2018–2022 роки, затвердження Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості на 2018–2022 роки, на дату проведення аналізу залишається невиконаним.**

Для **високорозвинених країн авіаційна галузь завжди була пріоритетною**, оскільки має низку незаперечних переваг: продаж авіаційної техніки, незважаючи на значні капіталовкладення при створенні, дає можливість отримувати найбільші прибутки; розвинена авіаційна промисловість потребує значної кількості висококваліфікованих робочих місць; власна авіаційна промисловість дозволяє державі оптимально вирішувати оборонні питання; напрацьовані в авіапромисловості високі технології дають значний економічний ефект при використанні в інших галузях, забезпечуючи створення конкурентоспроможної продукції.

Світова практика свідчить, що більшість авіабудівних компаній світу на етапах розроблення, підготовки та серійного виробництва літаків користуються державною підтримкою – близько 15 відс. обсягу коштів, отриманих від реалізованої авіаційної техніки, спрямовується (реінвестується) на розвиток виробництва і створення нових зразків техніки. В Україні цей показник за останні десять років становив менше 3 відсотків.

Отже, у світовій практиці державна підтримка важливих галузей національних економік, однією з яких в Україні є літакобудування, вважається пріоритетною для їх розвитку і, відповідно, потребує належного контролю з метою забезпечення правильності надання та цільового використання суб'єктами літакобудування вивільнених від оподаткування коштів.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛЪГ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКІ ПРОВАДЯТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ У ГАЛУЗІ ЛІТАКОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Відповідно до статті 2 Закону № 2660 цей Закон застосовується до юридичних осіб – резидентів України, які здійснюють діяльність у галузі літакобудівної промисловості та згідно із законом мають **відповідні ліцензії**, а також **відповідні сертифікати** на право розробки або виробництва, або ремонту, або переобладнання, або модифікації, або технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів **та відповідають хоча б двом з таких критеріїв:**

- **здійснення розробки** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **виробництво** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **ремонт** авіаційної техніки та авіаційних двигунів;

- **виконання державного або оборонного замовлення на розробку** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **виробництво** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **ремонт** авіаційної техніки та авіаційних двигунів;

- **забезпечення виконання Україною міжнародних зобов'язань з реалізації міжнародних контрактів з розробки** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **постачання** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **виробництво** авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **ремонт** авіаційної техніки та авіаційних двигунів.

Довідково. Згідно зі статтею 1 Повітряного кодексу України від 19.05.2011 № 3393 (далі – **Повітряний кодекс**) **сертифікат** – документ (сертифікат, схвалення, схвальний лист тощо), який видається за результатами сертифікації і засвідчує відповідність суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності вимогам авіаційних правил України.

Відповідно до статті 5 Повітряного кодексу уповноважений орган з питань цивільної авіації реалізує державну політику і стратегію розвитку авіації України¹, здійснює державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації за напрямками, передбаченими у пунктах 1–3 частини першої цієї статті, які реалізуються, зокрема, шляхом сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності; ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення вантажів повітряним транспортом та надання прав на експлуатацію повітряних ліній і призначень авіаперевізникам.

Сертифікація та схвалення суб'єктів авіаційної діяльності регулюються статтею 13 Повітряного кодексу, відповідно до якої **сертифікат на відповідність вимогам авіаційних правил України повинні отримати підприємства та організації**, які в галузі цивільної авіації, зокрема, здійснюють **розроблення** цивільної авіаційної техніки і змін до неї з метою схвалення типової конструкції **та серійне виробництво** авіаційної техніки схваленої конструкції; **технічне обслуговування** авіаційної техніки; **інші види діяльності**, передбачені законодавством, у тому числі авіаційними правилами України.

Довідково. Загальні умови ліцензування визначені статтею 92 Повітряного кодексу: **авіаційний перевізник, який виконує перевезення, зокрема, вантажу за плату та/або за**

---

¹ Державіаслужба відповідно до Положення про Державну авіаційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 № 520.

наймом, повинен мати ліцензію на провадження діяльності з перевезення вантажу повітряним транспортом, яка видається уповноваженим органом з питань цивільної авіації згідно із законодавством України.

Ліцензування видів господарської діяльності регулюється Законом України від 02.03.2015 № 222 „Про ліцензування видів господарської діяльності”² (далі – Закон № 222).

Довідково. Ліцензія – запис у Реєстрі про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб’єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (пункт 5 частини першої статті 1 Закону № 222).

Пунктом 24 частини першої статті 7 Закону № 222 передбачено, що ліцензуванню підлягає такий вид господарської діяльності, як **перевезення, зокрема, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом.**

Частиною шостою статті 21 Закону № 222 визначено, що ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що на день набрання чинності цим Законом є чинними, продовжують діяти. Водночас відповідно до частини другої статті 8 Закону № 222 у разі скасування виду господарської діяльності орган ліцензування втрачає повноваження органу ліцензування, а ліцензії, видані на здійснення цього виду діяльності, вважаються недійсними.

Слід зазначити, що згідно з пунктом 41 частини третьої статті 9³ Закону України від 01.06.2000 № 1775⁴ „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” (далі – Закон № 1775) ліцензуванню підлягали такі види діяльності, як **розроблення, виготовлення, реалізація, ремонт, модернізація та утилізація озброєння, військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї.**

Отже, з метою визначення видів господарської діяльності суб’єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, потребують узгодження між собою положення Законів № 222 і № 2660 в частині правового статусу ліцензій, які повинні мати суб’єкти літакобудування, як однієї з умов застосування такими суб’єктами норм Закону № 2660.

Перелік суб’єктів літакобудування, щодо яких запроваджено тимчасові заходи державної підтримки, створює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної промислової політики, та затверджує Кабінет Міністрів України. Суб’єкти літакобудування, які не відповідають критеріям, встановленим статтею 2 Закону № 2660, виключаються Кабінетом Міністрів України із Переліку за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної промислової політики.

*Довідково. Перелік суб’єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 № 405 (далі – **постанова № 405, Перелік № 405**). Мінекономрозвитку доручено забезпечити здійснення контролю за відповідністю суб’єктів літакобудування, включених до затвердженого цією постановою переліку, вимогам, установленим Законом*

² Набрал чинності з 28.06.2015.

³ У редакції Закону України від 19.10.2010 № 2608 „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності”.

⁴ Втратив чинність з дня набрання чинності Законом № 222.

України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, та у разі виявлення невідповідності подати Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо виключення суб'єкта (суб'єктів) літакобудування із зазначеного переліку (пункт 2 постанови № 405).

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначення переліку податків та зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, регулює Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 (далі – **Податковий кодекс**).

Пунктом 30.1 статті 30 Податкового кодексу визначено, що податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 цієї статті.

Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат (пункт 30.2).

Згідно з пунктом 30.8 статті 30 Податкового кодексу **контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням**, за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних податкових пільг), та своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі. Податкові пільги, використані не за призначенням чи несвоєчасно повернуті, повертаються до відповідного бюджету з нарахуванням пені в розмірі 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1233⁵ (далі – **постанова № 1233**) затверджено Порядок обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, і форму звіту про суми податкових пільг (далі – **звіт про пільги**) (якщо суб'єкт господарювання пільгами не користується, звіт про пільги не подається).

З 01.01.2017 відповідно до змін, внесених Законом України від 21.12.2016 № 1797⁶ до Податкового кодексу, звіт про пільги є податковою звітністю (податковою декларацією), який подається платником податків контролюючому органу у строки, визначені законом; за неподання або несвоєчасне подання звіту про пільги передбачено відповідальність.

Довідково. Пунктом 120.1 статті 120 Податкового кодексу встановлено, що неподання (крім випадків, якщо податкова декларація не подається відповідно до пункту 49.2 статті 49 цього Кодексу) або несвоєчасне подання платником податків або іншими особами, зобов'язаними нараховувати і сплачувати податки та збори, податкових декларацій (розрахунків), а також іншої звітності, обов'язок подання якої до контролюючих органів

⁵ „Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг”.

⁶ „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні”, набрав чинності з 01.01.2017.

передбачено цим Кодексом, тягне за собою накладення штрафу в розмірі 170 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Законом України від 20.12.2016 № 1795 „Про внесення змін до розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України щодо підтримки літакобудівної галузі”⁷ (далі – **Закон № 1795**), зокрема, підрозділ 2 розділу XX Податкового кодексу доповнено пунктом 4¹, відповідно до якого тимчасово, до 1 січня 2025 року, суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, **звільняються від оподаткування ПДВ** по операціях з:

- ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів (крім підакцизних), що використовуються для потреб літакобудівної промисловості, якщо такі товари є звільненими від оподаткування ввізним митом згідно із підпунктом 13 пункту 4 розділу XXI „Прикінцеві та перехідні положення” Митного кодексу України;

- постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості.

У встановлений період операції з продажу продукції (послуг), виробленої зазначеними підприємствами за рахунок коштів Державного бюджету України, оподатковуються ПДВ за нульовою ставкою.

Згідно із Законом № 1795 підрозділ 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу доповнено пунктом 41, відповідно до якого тимчасово, до 1 січня 2015 року, **звільняється від оподаткування прибуток підприємств** – суб’єктів літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” і здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них.

Також підрозділ 6 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу доповнено пунктом 7, відповідно до якого до 1 січня 2015 року **звільняються від сплати земельного податку** суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” і здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них, крім земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти соціального, торговельного, сільськогосподарського призначення та непромислового будівництва.

Довідково. Відповідно до Довідників податкових пільг, що є втратами доходів бюджету, протягом 2017–2018 років суб’єкти літакобудування могли скористатися такими податковими пільгами:

- з податку на прибуток – код пільги 11020365 „Тимчасово, до 1 січня 2025 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств – суб’єктів літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”. Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та

⁷ Набрав чинності з 01.01.2017.

залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов'язане з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Порядок контролю за використанням вивільнених коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України. Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності” (далі – **пільга з податку на прибуток за кодом 11020365**);

- з ПДВ – код пільги 14060530 „Тимчасово, до 1 січня 2025 року, суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, звільняються від оподаткування податком на додану вартість по операціях з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості” (далі – **пільга з ПДВ за кодом 14060530**);

- із плати за землю – код пільги 18010586 „Від сплати податку звільняються суб’єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” і здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них, крім земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти соціального, торговельного, сільськогосподарського призначення та непромислового будівництва” (далі – **пільга із плати за землю за кодом 18010586**).

Згідно з Довідниками інших податкових пільг суб’єкти літакобудування могли скористатися податковою пільгою з ПДВ за кодом пільги 14060531 „Тимчасово, до 1 січня 2025 року, операції з продажу продукції (послуг), виробленої підприємствами літакобудівної промисловості, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, за рахунок коштів Державного бюджету України, оподатковуються податком на додану вартість за нульовою ставкою” (далі – **пільга з ПДВ за кодом 14060531**).

Слід зазначити, що ні Податковий та Митний кодекси, ні Закон № 2660 **не містять визначення понять** „постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів робіт”, **що призводить до неоднозначного їх тлумачення та застосування.**

Так, пунктом 14.1 статті 14 Податкового кодексу визначено поняття „постачання послуг” (підпункт 14.1.185), „постачання товарів” (підпункт 14.1.191), „продаж (реалізація) товарів” (підпункт 14.1.202) та „продаж результатів робіт (послуг)” (підпункт 14.1.203).

Отже, **абзац третій пункту 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу** в частині звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання на митній території України результатів дослідницько-конструкторських робіт, які здійснюються суб’єктами літакобудування, **потребує правового врегулювання.**

Крім того, абзац п’ятий пункту 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу передбачає застосування до платників ПДВ – суб’єктів літакобудування норм розділу II Податкового кодексу у разі порушення вимог, встановлених підрозділом 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу. Підрозділ 2 визначає особливості справляння

ПДВ та містить 69 пунктів, які регулюють різні відносини, пов'язані з ПДВ, що призводить до **неоднозначного тлумачення порушень встановлених вимог і некоректного застосування** норм розділу II Податкового кодексу.

З 01.01.2018 Законом України від 07.12.2017 № 2245 (далі – **Закон № 2245**) „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році” абзац перший пункту 41 підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу викладено у новій редакції: „Тимчасово, до 1 січня 2025 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств – суб'єктів літакобудування, що визначені відповідно до норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”. Пунктом 5 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 2245 визначено, що зміни⁸ застосовуються до податкових періодів починаючи з 1 січня 2017 року, тобто зазначеними змінами **розширено коло платників, які можуть користуватися податковою пільгою з податку на прибуток**, оскільки звільнення від оподаткування прибутку підприємств – суб'єктів літакобудування поширюватиметься на усіх суб'єктів, визначених відповідно до статті 2 Закону № 2660, а не лише на суб'єктів, які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них.

Порядок здійснення контролю за використанням вивільнених коштів⁹ підприємств – суб'єктів літакобудування, на які поширюється дія норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” та які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів і двигунів до них, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 476 (далі – **Порядок № 476**).

Об'єктами здійснення контролю за використанням вивільнених коштів є визначені у переліку, затвердженому постановою № 405, платники податку, щодо яких запроваджується пільга з податку на прибуток підприємств (пункт 3 Порядку № 476).

Довідково. Відповідно до пункту 4 Порядку № 476 контроль за цільовим використанням вивільнених коштів здійснює ДФС. Контроль за виконанням інших заходів моніторингу щодо використання таких коштів здійснює Мінекономрозвитку відповідно до завдань, покладених на Міністерство. Контроль за виконанням умов надання пільг, порядку їх застосування, розрахунку пільги, а також використання вивільнених коштів здійснюється в порядку, передбаченому Податковим кодексом. Періодичність здійснення заходів контролю та строки проведення перевірок встановлюються відповідно до періодичності здійснення контролю за розрахунком і сплатою податкових зобов'язань, з якими пов'язано виникнення пільги.

⁸ Внесені абзацами тринадцятим і чотирнадцятим підпункту 2 пункту 56 розділу I Закону № 2245 до абзацу першого пункту 41 підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу.

⁹ У цьому Порядку термін „вивільнені кошти” означає суму податку на прибуток, що визначається платником податку під час застосування пільги та не сплачується до державного бюджету, а залишається у розпорядженні платника податку під зобов'язання їх використання за напрямками, які визначені Податковим кодексом України та цим Порядком (пункт 2 Порядку № 476).

Платники податку ведуть окремий облік та визначають окремо прибуток, отриманий від діяльності за кодом виду економічної діяльності за ДК 009:2010, на рівні класів 30.30, 51.21, 71.12, 71.20, 72.19 та 85.59. Суми вивільнених коштів визнаються як отримане цільове фінансування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності та відображаються в бухгалтерському обліку підприємств в установленому порядку на окремому рахунку „Цільове фінансування і цільові надходження”.

Вивільнені кошти спрямовуються на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій. Використання таких коштів має бути пов'язане з діяльністю платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування. Вивільнені кошти, не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету (пункт 5 Порядку № 476).

У разі порушення напрямів цільового використання вивільнених коштів, визначених у Порядку № 476, платник податку зобов'язаний збільшити податкове зобов'язання з податку на прибуток підприємств починаючи з першого числа місяця, в якому вчинено таке порушення. Штрафні санкції та пеня застосовуються відповідно до норм Податкового кодексу (пункт 8 Порядку № 476).

Слід зазначити, що **Порядок № 476 потребує відповідного врегулювання з урахуванням змін**, внесених до пункту 41 підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу **Законом № 2245¹⁰**, в частині застосування податкової пільги з податку на прибуток усіма суб'єктами літакобудування, визначеними відповідно до норм статті 2 Закону № 2660, а не лише суб'єктами, які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них.

Крім того, пункт 5 Порядку № 476 містить поняття „дослідницько-конструкторські роботи”, яке не визначено чинним законодавством.

Пунктом 9 Порядку № 476 визначено, що платники податку подають звіт про цільове використання вивільнених коштів за формою та у порядку, що затверджуються спільним наказом Мінфіну і Мінекономрозвитку.

На сьогодні суб'єкти літакобудування, які скористались пільгою з податку на прибуток, звіт про використання платниками податку на прибуток підприємств вивільнених коштів (далі – звіт про вивільнені кошти) подають за формою, затвердженою наказом Мінфіну від 21.12.2011 № 1685¹¹, оскільки **нову форму звіту, як це передбачено пунктом 9 Порядку № 476, Мінфіном і Мінекономрозвитку не затверджено.**

Звіт про вивільнені кошти подається разом із декларацією з податку на прибуток за відповідний рік у строки, передбачені для подання декларації.

¹⁰ Набрав чинності з 01.01.2018.

¹¹ „Про затвердження форми Звіту про використання платниками податку на прибуток підприємств вивільнених коштів”, зареєстрованим у Мін'юсті 27.12.2011 за № 1529/20267 (у редакції наказу від 26.09.2012 № 1032).

Разом з тим Мінфіном повідомлено¹², що складення платниками податку звіту про використання вивільнених коштів, який є додатковим, утруднить процес адміністрування через формування та обробку додаткової податкової звітності. **Мінфіном надано пропозицію Мінекономрозвитку вилучити пункт 9 з Порядку № 476.**

Слід зазначити, що відсутність звітності щодо напрямів використання вивільнених від оподаткування коштів **призводить до втрати контролю як ДФС, так і Мінекономрозвитку за дотриманням умов надання та порядку застосування пільг, а також використанням вивільнених коштів.**

Законом України від 20.12.2016 № 1796¹³ „Про внесення змін до Митного кодексу України та Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” щодо підтримки літакобудівної галузі” (далі – **Закон № 1796**) пункт 4 розділу XXI „Прикінцеві та перехідні положення” Митного кодексу України доповнено підпунктом 13, відповідно до якого тимчасово, до 01.01.2025, звільняються від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та поміщені в митний режим імпорту товари, які ввозяться суб'єктами літакобудування, що підпадають під дію статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, за визначеними кодами згідно з УКТ ЗЕД.

Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635¹⁴ (далі – **Порядок № 635, обсяги ввезення, постанова № 635** відповідно), якою також визначено форму звіту про цільове використання ввезених товарів (далі – **звіт про цільове використання ввезених товарів**).

Довідково. Відповідно до Порядку № 635 товари тимчасово звільняються від сплати ввізного мита та ПДВ до 01.01.2025 за умови дотримання вимог щодо обсягів їх ввезення та цільового використання. При цьому відчуження таких товарів третім особам, крім відчуження у складі авіаційної техніки, створеної (виготовленої) на момент затвердження їх обсягів, вважається використанням товарів не за призначенням.

Використання за призначенням зазначених товарів передбачає їх використання для розробки або виробництва, або ремонту, або переобладнання, або модифікації, або технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів.

Суб'єкти літакобудування подають щомісяця до 20 числа місяця, що настає за наступним періодом, митниці ДФС, якою здійснено митне оформлення товарів за їх призначенням, звіт про цільове використання увезених товарів у трьох примірниках.

Один примірник з відміткою митниці ДФС, якою здійснено митне оформлення товарів, надсилається такою митницею щомісяця до 25 числа наступного періоду контролюючому органу за місцем обліку суб'єкта літакобудування, другий – щокварталу до 25 числа наступного періоду Мінекономрозвитку.

Мінекономрозвитку разом з ДФС здійснюють контроль за ввезенням товарів суб'єктами літакобудування на митну територію України та їх використанням за призначенням.

¹² Лист Мінфіну від 04.04.2019 № 11120-07-7/9681.

¹³ Набрал чинності з 01.01.2017.

¹⁴ „Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб'єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість”, що набрала чинності з 29.08.2017.

У разі виявлення фактів використання товарів не за призначенням, контролюючі органи за місцем обліку суб'єкта літакобудування вживають заходів, передбачених положеннями розділу II Податкового кодексу.

Згідно з підпунктами 9.1.1, 9.1.3 та 9.1.7 пункту 9.1 статті 9 Податкового кодексу податок на прибуток підприємств, ПДВ та мито належать до загальнодержавних податків.

Таким чином, у періоді, що досліджувався, законодавство, яке регулює питання застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування, було неузгодженим та недосконалим, що ускладнювало контроль за обґрунтованістю та законністю застосування таких пільг, цільовим використанням вивільнених коштів.

Мінфіном, Мінекономрозвитку не забезпечено розробки і затвердження порядку та форми звіту про цільове використання вивільнених від оподаткування прибутку підприємств – суб'єктів літакобудування коштів.

2. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ЧАСТИНІ НАДАННЯ СУБ'ЄКТАМ ЛІТАКОБУДУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ТА ЗАКОННІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Протягом 2011–2018 років відповідно до пункту 2 постанови № 405 забезпечення контролю за відповідністю суб'єктів літакобудування вимогам Закону № 2660 покладалося на Мінпромполітики (у 2010 році), Державне агентство з управління державними корпоративними правами та майном (з 24.02.2011), Мінпромполітики (з 12.11.2013), Мінекономрозвитку (з 20.06.2017).

На сьогодні формування переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджено тимчасові заходи державної підтримки, здійснюється Мінекономрозвитку.

При цьому Мінекономрозвитку не надано відповіді на запит Рахункової палати щодо формування зазначеного переліку, результатів контролю за відповідністю таких суб'єктів вимогам, установленим Законом № 2660, та моніторингу використання вивільнених коштів.

Встановлено, що до Переліку № 405 у 2010 році включено 34 суб'єкти літакобудування, протягом 2011–2018 років вносилися зміни¹⁵: включено 10 та виключено 2 суб'єктів літакобудування (додаток 1).

Станом на 01.01.2019 із 42 суб'єктів літакобудування чотири¹⁶ знаходяться на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, два¹⁷ – на тимчасово непідконтрольній території Луганської

¹⁵ Постанови Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 124 „Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 р. № 405 і від 21 липня 2010 р. № 680”, від 14.06.2017 № 417 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 р. № 405”, від 10.05.2018 № 349 „Про внесення змін до переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки”.

¹⁶ ДП „Свпаторійський авіаційний ремонтний завод”, ДП „Севастопольське авіаційне підприємство”, ДП „НДІ аеропружних систем” та ДП НДЦ „Вертолїт”.

¹⁷ ДП „Луганський авіаційний ремонтний завод”, АТ „Первомайський механічний завод”.

області, два¹⁸ – перебувають у стані банкрутства.

Окремими постановами Кабінету Міністрів України¹⁹ внесено зміни щодо найменування 11 підприємств.

Довідково. Останні зміни до Переліку № 405 внесено постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 № 349 „Про внесення змін до переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки”: включено ще 4 суб'єкти та одному змінено найменування.

Водночас встановлено, що на сьогодні найменування 7 суб'єктів літакобудування (табл. 1) не відповідають найменуванням, зазначеним в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР).

Таблиця 1

Невідповідність найменувань суб'єктів літакобудування

Найменування суб'єктів літакобудування в	
Переліку № 405	ЄДР
Державне підприємство „Завод 410 цивільної авіації”	Державне підприємство „ЗАВОД 410 ЦА”
Державне підприємство „Вінницький авіаційний завод”	Державне підприємство „Вінницький авіаційний завод – „ВІАЗ”
Казенне підприємство „Радіовимірювач”	Державне підприємство „Радіовимірювач”
Публічне акціонерне товариство „Вовчанський агрегатний завод”	Приватне акціонерне товариство „Вовчанський агрегатний завод”
Публічне акціонерне товариство „Дніпропетровський агрегатний завод”	Приватне акціонерне товариство „Дніпропетровський агрегатний завод”
Запорізький машинобудівний завод ім. В. І. Омельченка публічного акціонерного товариства „Мотор Січ”	Відокремлений підрозділ Запорізький машинобудівний завод ім. В. І. Омельченка публічного акціонерного товариства „Мотор Січ”
Приватне акціонерне товариство „Первомайський механічний завод”	Акціонерне товариство „Первомайський механічний завод”

Отже, **Мінекономрозвитку не забезпечено своєчасного внесення змін до Переліку № 405.**

Аналізом відповідності суб'єктів літакобудування, включених до Переліку № 405, визначеним Законом № 2660 вимогам встановлено таке.

Протягом 2012–2015 років²⁰ Мінекономрозвитку 27 суб'єктам літакобудування видано (переоформлено) ліцензії на усі або окремо зазначені види господарської діяльності, такі як розроблення, виготовлення, реалізація, ремонт, модернізація та утилізація озброєння, військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї. У деяких з цих ліцензій зазначено види діяльності, в яких вони застосовуються, зокрема в частині авіаційної техніки.

Інформація про видачу ліцензій суб'єктам літакобудування до 2011 року відсутня.

Довідково. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698

¹⁸ ДП „Вінницький авіаційний завод – „ВІАЗ” та Харківське державне авіаційне виробниче підприємство.

¹⁹ Від 27.07.2011 № 812 і від 12.02.2014 № 56 „Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 р. № 405 і від 21 липня 2010 р. № 680”.

²⁰ Згідно із пунктом 41 частини третьої статті 9 Закону № 1775 до 28.06.2015, до набрання чинності Законом № 222.

„Про затвердження переліку органів ліцензування” органом ліцензування зазначених видів господарської діяльності було Мініпромполітики, з 04.08.2011 унаслідок змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 № 798, органом ліцензування визнано Мінекономрозвитку.

Водночас видана Мінекономрозвитку наказом від 25.03.2013 № 303 ДП „ВО ПМЗ ім. О. М. Макарова” ліцензія на право провадження господарської діяльності з розроблення, виготовлення, реалізації та утилізації озброєння, військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї **в частині розроблення, виготовлення та утилізації ракетно-реактивного озброєння; утилізації боєприпасів; розроблення і виготовлення стрілецької зброї** не відповідає вимогам статті 2 Закону № 2660 (пільгами з податку на прибуток та ПДВ протягом 2017–2018 років зазначене підприємство не користувалося).

За результатами опрацювання відповідей на запити Рахункової палати, інтернет-ресурсів встановлено, що у **15 суб’єктів літакобудування** зазначених вище ліцензій немає, при цьому **6** з них протягом 2017–2018 років скористалися пільгами з податку на прибуток та ПДВ на загальну суму **24,7 млн гривень**.

Протягом 2011–2018 років Державіаслужбою²¹ 28 суб’єктам літакобудування (із Переліку № 405) видано 120 сертифікатів на право розробки або виробництва, або ремонту, або переобладнання, або модифікації, або технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів²².

Крім того, Міноборони (у 2013 та 2016–2018 роках) видано 9 сертифікатів схвалення організації з технічного обслуговування та ремонту 9 суб’єктам літакобудування²³.

За результатами опрацювання відповідей на запити Рахункової палати, інтернет-ресурсів встановлено, що **11 суб’єктів літакобудування не мають жодного** із зазначених вище **сертифікатів**.

Отже, **всупереч вимогам статті 2 Закону № 2660 зазначені суб’єкти літакобудування включені до Переліку № 405, з них 3 суб’єкти** протягом 2017–2018 років скористалися пільгами з податку на прибуток та ПДВ на загальну суму **13,8 млн гривень**. Зокрема, **ПрАТ „Дніпропетровський агрегатний завод”** за відсутності відповідних ліцензій та сертифікатів скористалося пільгою з податку на прибуток у сумі **4,4 млн гривень**.

Мінекономрозвитку не забезпечено контролю за відповідністю суб’єктів літакобудування, включених до Переліку № 405, вимогам, установленим статтею 2 Закону № 2660. Як наслідок, **4 суб’єкти літакобудування не мають ні ліцензій, ні сертифікатів, 18 суб’єктів мають лише один із дозвільних документів, 8 з них скористалися податковими пільгами з податку на прибуток та ПДВ на загальну суму 38,5 млн гривень**.

²¹ Лист від 03.04.2019 № 1.19-2317-19.

²² У тому числі 55 сертифікатів схвалення організації розробника та/або виробника мають 22 суб’єкти літакобудування та 24 сертифікати схвалення організації з технічного обслуговування – 18 суб’єктів.

²³ За інформацією ДК „Укроборонпром”, лист від 02.04.2019 № УОР 1-2824.

За результатами аналізу відповідності суб'єктів літакобудування критеріям, визначеним статтею 2 Закону № 2660, також встановлено, що з 20.04.2014 у зв'язку із набранням чинності Законом України від 10.04.2014 № 1197 „Про здійснення державних закупівель” втратив чинність Закон України від 22.12.1995 № 493 „Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”, яким встановлювалися загальні правові та економічні засади формування, розміщення і виконання на договірній (контрактній) основі замовлень держави на поставку (закупівлю) товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб у суб'єктів господарської діяльності України всіх форм власності.

Довідково. Статтею 57 Закону України від 26.11.2015 № 848 „Про наукову і науково-технічну діяльність” визначено, що державне замовлення на найважливіші науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію формується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності, у вигляді переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства.

Отже, на сьогодні відносини, пов'язані з **виконанням державного замовлення** на розробку або виробництво, або ремонт, або переобладнання, або модифікацію, або технічне обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів, **чинним законодавством не визначені**.

Наприклад, ДП „Антонов”, маючи ліцензію на розроблення, виготовлення, реалізацію, ремонт і модернізацію військової техніки та **сертифікати** розробника, виробника та технічного обслуговування авіаційної техніки, **відповідає лише одному критерію** – здійснення розробки, виробництво та ремонт авіаційної техніки. Іншим критеріям, визначеним Законом № 2660 (виконання **державного або оборонного замовлення** на розробку, виробництво та ремонт авіаційної техніки, реалізація **міжнародних контрактів** з розробки, постачання, виробництва та ремонту авіаційної техніки), це підприємство не відповідає.

Довідково. На ДП „Антонов” наявні 2 літаки Ан-70 (рівень готовності 52 і 38 відс.), які вироблялись на виконання контракту з Міноборони від 02.04.2001 № 07-01, дія якого припинилася з 01.01.2013.

Отже, **відсутність у суб'єкта літакобудування державного або оборонного замовлення, міжнародних контрактів з розробки, виробництва та ремонту авіаційної техніки може впливати на отримання державної підтримки у вигляді податкових пільг**.

Аналізом встановлено, що **67 відс. (28 із 42) суб'єктів літакобудування включено до складу ДК „Укроборонпром”, що утворений з метою забезпечення ефективного функціонування та управління суб'єктами господарювання державного сектору економіки, які провадять господарську діяльність у сфері розроблення, виготовлення, реалізації, ремонту, модернізації**

та утилізації озброєння, військової і спеціальної техніки та боєприпасів і беруть участь у військово-технічному співробітництві з іноземними державами²⁴.

Довідково. Згідно із пунктом 18 Статуту на Концерн покладено, зокрема, такі завдання:

1) здійснення централізованого регулювання, контролю та координації діяльності учасників Концерну, зокрема тих, які в установленому порядку одержали право на експорт, імпорту продукції та послуг військового призначення та подвійного використання, а також товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю;

2) сприяння підвищенню ефективності використання і розвитку експортного, виробничого та науково-технічного потенціалу учасників Концерну;

3) створення і забезпечення функціонування системи продажу високотехнологічної промислової продукції, узагальнення результатів інтелектуальної діяльності та виконання робіт і послуг;

4) сприяння учасникам Концерну в проведенні прикладних досліджень за перспективними напрямками розвитку науки і техніки та впровадженні у виробництво передових технологій.

Протягом 2017–2018 років ДК „Укроборонпром” в основному здійснювалися розпорядчі функції, а також затверджувалися суб’єктам літакобудування фінансові та стратегічні плани.

Відповідно до абзацу четвертого пункту 15 Статуту учасники Концерну зобов’язані, зокрема, **сплачувати внески в порядку та розмірах, визначених генеральним директором Концерну. При цьому нормативно-правовий акт, який встановлював би механізм визначення розмірів таких внесків, відсутній.**

За інформацією державних підприємств – об’єктів контролю, більшість з них регулярно перераховували Концерну внески у розмірах, визначених відповідними наказами Концерну, які становили **15–18 відс. чистого прибутку**, тобто значна частина чистого прибутку підприємствами перераховувалась на утримання Концерну.

Державні підприємства – суб’єкти літакобудування, які підлягали аналізу (далі – **комітенти**), за відсутності ліцензій на провадження зовнішньоекономічної діяльності експорт власної продукції здійснюють через комісіонерів (зокрема, ДП „Укрспецекспорт”, ДП ДГЗТП „Спецтехноекспорт”, ДП ДГЗТФ „Укрінмаш”, які є учасниками ДК „Укроборонпром”).

Довідково. Відповідно до статті 1011 Цивільного кодексу України за договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов’язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента. Частиною першою статті 1013 цього Кодексу визначено, що комітент повинен виплатити комісіонеру плату в розмірі та порядку, встановлених у договорі комісії.

Водночас нормативно-правовий акт про встановлення розміру комісійної плати та витрат комісіонера, що можуть бути відшкодовані за рахунок комітента, не розроблено та не затверджено. Як наслідок, **комісіонери мають змогу встановити в договорах комісії різний розмір комісійної плати та відшкодування витрат за рахунок комітента**, що не сприяє прозорому встановленню такої плати для всіх літакобудівних підприємств.

²⁴ Відповідно до пункту 17 Статуту Державного концерну „Укроборонпром”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 993 „Деякі питання Державного концерну „Укроборонпром” (далі – **Статут**).

За інформацією державних підприємств – об'єктів контролю, при укладанні договору комісії відсоткова ставка комісійної плати встановлювалася в розмірі від 0,5 до 17 відс., відповідно сума комісійної плати – від 0,1 до 13 млн гривень.

Таким чином, **Мінекономрозвитку не забезпечено належного контролю за відповідністю суб'єктів літакобудування, включених до Переліку № 405, вимогам, установленим статтею 2 Закону № 2660, а ДК „Укроборонпром” – регулюючої та контролюючої функцій щодо діяльності учасників Концерну.** Як наслідок, мають місце ризики застосування заходів державної підтримки шляхом отримання податкових пільг суб'єктами, які не відповідають вимогам Закону № 2660, та втрат доходів державного бюджету.

Перерахування учасниками ДК „Укроборонпром” щорічних (щоквартальних) внесків на утримання Концерну (без затвердження механізму визначення їх розмірів) та значний розмір комісійної плати комісіонерам при експорті продукції зумовлюють додаткові витрати, знижують ефективність заходів державної підтримки і, як наслідок, негативно впливають на фінансовий стан державних підприємств – суб'єктів літакобудування.

3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ПОВНОВАЖЕНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ СУБ'ЄКТАМИ ЛІТАКОБУДУВАННЯ

3.1. Аналіз стану обліку суб'єктів літакобудування, які користувалися податковими пільгами, та сум отриманих ними податкових пільг

Встановлено, що податковими пільгами, передбаченими чинним законодавством для суб'єктів літакобудування, у 2017 році скористалися 19 підприємств, або 48,7 відс., включених до Переліку № 405, у 2018 році – 25 підприємств, або 59,5 відс. (табл. 2), тобто заходами державної підтримки шляхом застосування податкових пільг скористалося близько половини суб'єктів літакобудування.

Таблиця 2

Отримання суб'єктами літакобудування податкових пільг у 2017–2018 роках

		млн грн	
Показник		2017 рік	2018 рік
Задекларовано пільгу з податку на прибуток за кодом 11020365	<i>Кількість суб'єктів літакобудування</i>	15	16
	<i>Сума пільги</i>	809,6	467,0
Задекларовано пільгу з ПДВ за кодом 14060530	<i>Кількість суб'єктів літакобудування</i>	3	7
	<i>Сума пільги</i>	81,3	117,0
Задекларовано пільгу з ПДВ за кодом 14060531	<i>Кількість суб'єктів літакобудування</i>	12	16
	<i>Сума пільги</i>	160,6	275,9
Задекларовано пільгу із плати за землю за кодом 18010586	<i>Кількість суб'єктів літакобудування</i>	6	9
	<i>Сума пільги</i>	107,3	104,3
Всього задекларовано пільг	<i>Кількість суб'єктів літакобудування</i>	19	25
	<i>Сума пільги</i>	1 158,8	964,2

Зовсім не користувалися протягом 2017–2018 років податковими пільгами

17 суб'єктів літакобудування (дод. 1). При цьому відповідно до поданої податкової звітності відсутні обсяги оподатковуваних операцій з ПДВ у 9, з податку на прибуток у 8 з них, що може свідчити про неспроможність цими суб'єктами господарської діяльності.

Пільгою з податку на прибуток за кодом 11020365 у 2017 та 2018 роках скористалися **15 та 16** суб'єктів літакобудування (або 38 відс. підприємств із Переліку № 405), загальна сума пільги **809,6 та 467,0** млн грн відповідно. Найбільшу суму пільги у 2017 році задекларувало ПАТ „Мотор Січ” – 511,1 млн грн (63,1 відс. загальної суми), у 2018 році – ДП „Антонов” (213,2 млн грн) та ПАТ „Мотор Січ” (123,0 млн грн, 72 відсотка).

Водночас **встановлено факт декларування** у 2017 році громадською організацією СТ „Ромашка” пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 у сумі **41,3 тис. грн**, яка не належить до літакобудівної промисловості та відсутня в Переліку № 405.

Довідково. За інформацією ДФС, зазначеним суб'єктом господарювання звіт про пільги подано помилково, який 23.02.2018 територіальним органом ДФС за результатами камеральної перевірки не визнано як податкова звітність.

Кількість суб'єктів літакобудування, які скористалися пільгою з ПДВ за кодом 14060530, у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилася з **3** (7,7 відс. підприємств із Переліку № 405) до **7** (16,7 відс.) суб'єктів, сума пільги зросла з **81,3 до 117** млн гривень. Найбільші суми пільги задекларовано ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” (81,0 млн грн у 2017 році та 79,4 млн грн у 2018 році) та ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор” (37,2 млн грн у 2018 році).

Зросла також кількість суб'єктів літакобудування, які скористалися пільгою з ПДВ за кодом 14060531, з **12 до 16** (з 31 до 38 відс. підприємств із Переліку № 405), сума пільги збільшилася з **160,6 до 275,9** млн гривень. Найбільші суми пільги задекларовано ДП „ЗАВОД 410 ЦА” (30,7 млн грн, або 19,1 відс. загальної суми пільги у 2017 році), ДП „Запорізький державний авіаційний ремонтний завод „Мігремонт” (22,8 млн грн, або 14,2 відс. у 2017 році, та 49,2 млн грн, або 17,8 відс. у 2018 році), ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод” (20,6 млн грн, або 12,8 відс. у 2017 році) та ПАТ „Мотор Січ” (98,7 млн грн, або 35,8 відс. у 2018 році).

Отже, **державна підтримка** шляхом застосування податкових пільг для суб'єктів літакобудування в 2017–2018 роках становила **2 123** млн гривень.

Ці підприємства в періоді, що підлягав аналізу, також скористалися й іншими податковими пільгами з ПДВ та податку на прибуток, які не стосуються діяльності у галузі літакобудування, на загальну суму **5 974,3** млн гривень.

Таким чином, загальна сума отриманих суб'єктами літакобудування податкових пільг з податку на прибуток, ПДВ та плати за землю у 2017–2018 роках становила **8 097,3** млн гривень.

Слід зазначити, що відповідно до положень Податкового кодексу протягом 2011–2015 років суб'єкти літакобудування звільнялися від сплати ПДВ²⁵,

²⁵ Пункт 4 підрозділу 2 розділу ХХ „Перехідні положення” Податкового кодексу.

податку на прибуток²⁶ та земельного податку²⁷. За інформацією ДФС, загальна сума таких податкових пільг становила **3,1 млрд грн²⁸**, з яких **1,9 млн грн** – податкова пільга з ПДВ, задекларована сільськогосподарським підприємством ім. Гагаріна, яке **не належить до літакобудівної промисловості**.

Довідково. За інформацією ДФС, сільськогосподарське підприємство ім. Гагаріна у звіті про пільги за 9 місяців 2014 року помилково замість пільги з ПДВ за кодом 14010450 (згідно із спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством (суб'єкт спеціального режиму, який провадить діяльність у сфері сільського господарства) на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів/послуг, не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей) зазначено пільгу з ПДВ за кодом 14010459 (тимчасово, до 1 січня 2016 року, суб'єкти літакобудування, що підпадають під дію норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості”, звільняються від сплати податку на додану вартість по операціях з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості).

За результатами аналізу поданих протягом 2017–2018 років суб'єктами літакобудування звітів про пільги **встановлено:**

- **невідповідність показників декларацій з податку на прибуток** щодо прибутку, звільненого від оподаткування, та суми отриманої пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 згідно зі звітами про пільги – **у 14 випадках по 9 суб'єктах** сума отриманої пільги, вказана у звіті про пільги, була як більше (**на 3 млн грн**), так і менше (**на 446,1 млн грн**) розрахованої суми отриманої пільги згідно з даними податкових декларацій з податку на прибуток²⁹.

Так, сума пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 за 2017 рік ДП „Конотопський завод „Авіакон” відповідно до звіту про пільги становила 17 620,1 тис. грн, а розрахункова сума (97 742 тис. грн * 18 відс.) – 17 593,6 тис. грн, тобто платником суму пільги завищено на 26,5 тис. гривень. Аналогічно за 2018 рік: сума пільги відповідно до звіту про пільги – 7,4 млн грн, за розрахунками (24 433,8 тис. грн * 18 відс.) – 4,4 млн грн, завищення суми пільги – 3 млн гривень;

- **неправильне заповнення звітів про пільги ДП „Миколаївський авіаремонтний завод „НАРП”.** Так, у звіті про пільги за I квартал 2018 року (дата подання 10.05.2018) відображено пільгу з податку на прибуток за кодом 11020365 у сумі **0,1 тис. грн, за I півріччя 2018 року (подано 08.08.2018) – 2,7 млн грн, за 9 місяців 2018 року (подано 19.10.2018) – 2,4 млн грн (менше на 0,3 млн грн, ніж за I півріччя 2018 року), а за 2018 рік (подано 08.02.2019) така пільга взагалі**

²⁶ Пункт 17 підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу.

²⁷ Пункт 2 підрозділу 6 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу.

²⁸ По ПДВ – 92,2 млн грн, податку на прибуток – 2 760,1 млн грн та земельного податку – 199,7 млн гривень.

²⁹ Сума податкової пільги розраховувалася виходячи із задекларованого платником прибутку, звільненого від оподаткування (рядок 5 податкової декларації з податку на прибуток), * ставку податку (18 відсотків).

відсутня. При цьому платником за 2018 рік відповідно до податкової декларації з податку на прибуток задекларовано **834,7 тис. грн прибутку**, звільненого від оподаткування, **за розрахунками, сума пільги – 150,3 тис. гривень.** Під час проведення Рахунковою палатою контрольного заходу підприємством виправлено помилки шляхом подання 26.03.2019 до ГУ ДФС в Одеській області уточнюючого звіту про пільги;

- невідповідність показників податкових декларацій з ПДВ щодо обсягів операцій, звільнених від оподаткування, та суми задекларованої пільги за кодом 14060530 за даними звітів про пільги за 2017 рік по ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”. Так, обсяг операцій, звільнених від оподаткування, відповідно до податкових декларацій з ПДВ (з урахуванням уточнюючих розрахунків) – 444,1 млн грн, сума ПДВ (20 відс.) – **88,8 млн грн**, проте сума пільги з ПДВ за кодом 14060530 відповідно до звіту про пільги – 81 млн грн, заниження на 7,8 млн гривень.

Зазначені факти свідчать про незабезпечення належного виконання ДФС повноважень щодо контролю за правильністю заповнення платниками звітів про пільги, що призводило до викривлення даних про обсяги податкових пільг та можливих втрат доходів державного бюджету.

Довідково. Положенням про Департамент податків і зборів з юридичних осіб Державної фіскальної служби, затвердженим наказом ДФС від 27.04.2016 № 383 (із змінами), передбачено, що Департамент здійснює, зокрема, організацію роботи та контроль за проведенням звірок даних податкових пільг у звітах про суми податкових пільг та даних декларацій (пункти 2.2.8.10 і 2.2.9.7).

Крім того, під час аналізу Рахунковій палаті щодо окремих суб'єктів літакобудування ДФС та **Офісом ВПП надано різні дані про суми отриманих такими суб'єктами податкових пільг за 2017 рік, зокрема по:**

ПАТ „Мотор Січ” сума пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 за даними Офісу ВПП – 626,8 млн грн, за даними ДФС – 511,1 млн грн, відхилення – 115,7 млн грн; сума пільги з ПДВ за кодом 14060531 за даними Офісу ВПП – 125,8 млн грн, за даними ДФС зазначена пільга взагалі відсутня,

ДП „Антонов” сума пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 за даними Офісу ВПП – 296,8 млн грн, за даними ДФС – 127,2 млн грн, відхилення – 169,6 млн гривень,

ПрАТ „ФЕД” сума пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 за даними Офісу ВПП – 31,4 млн грн, за даними ДФС – 31,0 млн грн, відхилення 0,4 млн гривень.

Довідково. За поясненнями ДФС, причиною виявлених розбіжностей є те, що чинним законодавством не передбачено надання платниками уточнюючого звіту про пільги у зв'язку з уточненням показників та виправленням помилок.

Таким чином, ДФС та її територіальними органами не забезпечено належного контролю за повнотою обліку та правильністю визначення суб'єктами літакобудування застосованих податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ, а також сум таких пільг.

Вибірковий аналіз звітів про пільги та податкових декларацій з

податку на прибуток, які подавалися суб'єктами літакобудування, засвідчив ризики недонадходжень цього податку (за розрахунками, 5,6 млн грн) до державного бюджету через неправомірне застосування податкових пільг.

3.2. Стан і дієвість контролю за правомірністю застосування податкових пільг суб'єктами літакобудування та використанням вивільнених коштів

Відповідно до статті 76 Податкового кодексу камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком.

До територіальних органів ДФС суб'єктами літакобудування, що включені до Переліку № 405, подано 294 податкові декларації з податку на прибуток та 903 декларації з ПДВ за звітні податкові періоди 2017–2018 років, 257 звітів про пільги. Камеральні перевірки проведено суцільно за всіма поданими деклараціями та звітами.

Довідково. За результатами камеральних перевірок встановлено:

- з податку на прибуток – 12 порушень, застосовано фінансових санкцій за неподання та/або несвоєчасне подання податкової звітності на 17 тис. грн, з яких сплачено 0,7 тис. грн, або 4,1 відс.; за несвоєчасну сплату податку – 216,3 тис. грн, які сплачені повністю;

- з ПДВ – 142 порушення, зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування на 16,7 млн грн, застосовано фінансових санкцій на 5,7 млн грн, з яких сплачено 5,6 млн грн, або 98 відсотків;

- щодо своєчасності подання звітів про пільги – 13 порушень, застосовано штрафів на 9,9 тис. грн, дані про сплату на рівні ДФС відсутні.

Рахунковою палатою встановлено **183 факти порушення територіальними органами ДФС терміну проведення (від 1 до 674 днів) камеральних перевірок своєчасності подання суб'єктами літакобудування звітів про пільги, при цьому кожна п'ята перевірка проведена тільки під час здійснення Рахунковою палатою контрольного заходу в ДФС.**

Питання правомірності застосування податкових пільг платниками податків досліджується територіальними органами ДФС **під час проведення документальних перевірок в загальному порядку.**

Протягом 2017–2018 років підрозділами аудиту територіальних органів ДФС проведено 44 документальні перевірки 21 суб'єкта літакобудування (6 планових і 38 позапланових), **порушень законності застосування податкових пільг не встановлено.**

Довідково. За результатами документальних перевірок донараховано 153,7 млн грн, у тому числі штрафних санкцій 25,8 млн грн; узгоджено 58,7 млн грн, або 38,2 відс. донарахованих сум; сплачено 39,8 млн грн, або 25,9 відс. донарахованих і 67,8 відс. узгоджених донарахованих сум; зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток на 1,4 млн грн, з ПДВ на 0,9 млн грн; зменшено бюджетне відшкодування ПДВ на 19 млн гривень.

Найбільше перевірок (9, або 20 відс. загальної кількості перевірок) проведено на ПАТ „Мотор Січ”, за результатами яких донараховано 53,3 млн грн, або 34,7 відс. загальної донарахованої суми податків.

Отже, ДФС не забезпечено належного контролю за територіальними органами щодо своєчасності та повноти проведення ними камеральних перевірок звітів про пільги і не вжито заходів щодо недопущення порушень терміну проведення таких перевірок.

Відсутність дієвого контролю за об'єктивним, повним і своєчасним декларуванням суб'єктами літакобудування даних про податкові пільги створює ризики неправомірного застосування.

Згідно з пунктом 10 Порядку № 476 під час реалізації контрольних заходів повинен здійснюватися контроль за дотриманням умов використання вивільнених коштів шляхом проведення аналізу показників використання, визначених пунктом 6 цього Порядку.

Відповідно до поданих 16 суб'єктами літакобудування звітів про вивільнені кошти (додаток 2) протягом 2017–2018 років загальна сума вивільнених від оподаткування коштів становила **1 716,3** млн гривень.

Довідково. У звітах про вивільнені кошти 5 суб'єктами літакобудування³⁰ зазначено залишки вивільнених від оподаткування коштів, але невикористаних за призначенням на початок 2017 року, у сумі **56,5** млн гривень.

За результатами аналізу звітів про вивільнені кошти встановлено:

- **факти несвоєчасного подання** звітів про вивільнені кошти за 2017 рік ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД”³¹ (подано 06.03.2018, граничний термін подання – 01.03.2018) та **неподання звітів** ДП „Харківське агрегатне конструкторське бюро” (за 2017–2018 роки) та ПАТ „Київський завод „Радар” (за 2018 рік). Акти камеральних перевірок звітів про вивільнені кошти за 2017–2018 роки по зазначених платниках склалися **Офісом ВПП, ГУ ДФС у Харківській області та м. Києві під час проведення Рахунковою палатою контрольного заходу;**

- **невідповідність суми вивільнених коштів** від оподаткування за 2017 рік по ПАТ „Мотор Січ”. Так, у звіті про вивільнені кошти за 2017 рік залишок суми коштів, вивільнених від оподаткування, не використаних за призначенням, на 01.01.2018 (рядок 4 звіту) становив **585,2** млн гривень. **Платником** у жовтні 2018 року **подано уточнюючу податкову декларацію** з податку на прибуток за 2017 рік із збільшенням суми прибутку, звільненого від оподаткування, а також **уточнюючий звіт** про вивільнені кошти (на паперових носіях). Як наслідок, платником у звіті про вивільнені кошти за 2018 рік залишок суми коштів, вивільнених від оподаткування, але не використаних за призначенням, на 01.01.2018 (рядок 2 звіту) задекларовано **626,8** млн гривень. Проте показники уточнюючого звіту про вивільнені кошти за 2017 рік в узагальнених даних ДФС не враховано;

- **наявність арифметичних помилок при заповненні звітів про вивільнені кошти.**

Так, ДП „Одеський авіаційний завод” у звіті за 2017 рік залишок суми коштів, вивільнених від оподаткування, невикористаних за призначенням, на

³⁰ ДП „ЗАВОД 410 ЦА” – 11,6 млн грн, ДП „Одеський авіаційний завод” – 3,2 млн грн, ДП „Запорізький державний авіаційний ремонтний завод „Мігремонт” – 0,3 млн грн, ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон” – 16,3 млн грн, ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД” – 25,1 млн гривень.

³¹ Зазначений звіт платником заповнено з помилками (відсутні показники в окремих рядках звіту). Під час проведення Рахунковою палатою контрольного заходу підприємством 06.02.2019 подано уточнюючий звіт про вивільнені кошти за 2017 рік.

01.01.2018 (рядок 4) задекларував у сумі 3 446 406 грн, проте за результатами обрахунку (рядок 1 + рядок 2 – рядок 3 звіту) повинно бути 2 329 821 гривня. Відповідна помилка допущена платником у звіті за 2018 рік – задекларовано 2 059 051 грн замість 713 373 гривень.

Подібні помилки також допущено ПАТ „Науково-технічний комплекс „Електронприлад” (у звіті за 2017 рік) – 0 і 2 990 348 грн, ПАТ „Вовчанський агрегатний завод” – 4 327 438 і 4 713 886 грн та ПрАТ „ФЕД” – 0 і 17 752 276 грн (у звітах за 2018 рік) відповідно.

Під час проведення Рахунковою палатою контрольного-аналітичного заходу ДП „Одеський авіаційний завод” 26.03.2019 подано уточнюючий звіт про вивільнені кошти за 2018 рік;

- невідповідність показників звітів про вивільнені кошти та звітів про пільги за 2017–2018 роки по окремих суб’єктах літакобудування, а саме по ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон” (за 2017 рік), ДП „Одеський авіаційний завод” (за 2017 рік), ДП „Антонов” (за 2017 і 2018 роки), ПАТ „Мотор Січ” (за 2018 рік), ПрАТ „ФЕД” (за 2017 і 2018 роки) та ДП „Харківське агрегатне конструкторське бюро” (за 2017 рік) сума вивільнених коштів перевищує суму пільги з податку на прибуток за кодом 11020365 на 402,8 млн грн, по ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон” та ДП „Запорізький державний авіаційний ремонтний завод „Мігремонт” (за 2018 рік) – навпаки менша на 3 млн гривень.

Отже, ДФС не забезпечено на належному рівні організації та проведення територіальними органами контролю за поданням звітів про вивільнені кошти, достовірністю їх заповнення суб’єктами літакобудування.

Разом з тим чинним законодавством не передбачено відповідальності суб’єктів господарювання за надання звітів про вивільнені кошти із недостовірними даними, а також не встановлено подання уточнюючого звіту про вивільнені кошти.

Таблиця 3

Інформація про використання суб’єктами літакобудування вивільнених від оподаткування коштів

млн грн

Рік	Сума коштів, вивільнених від оподаткування за звітний (податковий) період	Залишок суми коштів, вивільнених від оподаткування, але не використаних за призначенням на початок року	Суми вивільнених коштів, що спрямовані платником податку на:	збільшення обсягів виробництва (надання послуг)	створення чи переснащення матеріально-технічної бази	запровадження новітніх технологій	Залишок суми коштів, вивільнених від оподаткування, не використаних за призначенням на кінець звітнього (податкового) періоду
2017	1097,6	56,5	120,6	46,3	64,7	9,6	1031,6
2018	618,7	1032,1	1186,3	225,7	637,2	323,4	447,5
Всього	1716,3	x	1306,9	272,0	701,9	333,0	x

Протягом 2017–2018 років суб’єктами літакобудування використано **1 306,9 млн грн вивільнених коштів** (табл. 3), зокрема на:

- збільшення обсягів виробництва³² – **272 млн грн** (або 20,8 відс. суми використаних коштів), у тому числі 245,7 млн грн (або 90,3 відс.) по ДП „Антонов”;
- створення чи переоснащення матеріально-технічної бази³³ – **701,9 млн грн** (або 53,7 відс.), у тому числі 498,7 млн грн (або 71,1 відс.) по ПАТ „Мотор Січ”;
- запровадження новітніх технологій³⁴ – **333 млн грн** (або 25,5 відс.), у тому числі 313,3 млн грн (або 94,1 відс.) по ПАТ „Мотор Січ”.

Отже, протягом 2017–2018 років суб'єктами літакобудування за передбаченими напрямками **використано 75,5 відс. (1 306,9 млн грн) вивільнених від оподаткування коштів** (1 772,8 млн грн³⁵), залишок вивільнених та не використаних за призначенням коштів на 01.01.2019 – **447,5 млн гривень**.

Довідково. Відповідно до пункту 7 Порядку № 476 платник податку зобов'язаний збільшити податкове зобов'язання з податку на прибуток підприємств на суму вивільнених коштів, які залишилися невикористаними платником на цілі, визначені цим Порядком, за результатами звітного (податкового) періоду, в якому спливає 1095 днів з дати закінчення звітного (податкового) періоду, за результатами якого платник податку залишив такі кошти у своєму розпорядженні, а також нарахувати пеню відповідно до Податкового кодексу України.

За інформацією ДФС, контрольні заходи щодо цільового використання вивільнених коштів у 2017–2018 роках територіальними органами не здійснювались.

Довідково. Питання правомірності використання коштів, вивільнених від оподаткування, досліджувалося лише у ході документальної планової перевірки ДП „Одеський авіаційний завод” (за період діяльності з 01.01.2015 по 31.03.2018), за результатами якої порушень із зазначеного питання ГУ ДФС в Одеській області не встановлено.

Разом з тим проведений Рахунковою палатою аналіз використання окремими суб'єктами літакобудування відповідно до визначених Порядком № 476

³² Відповідно до абзацу четвертого пункту 6 Порядку № 476 показник збільшення обсягу виробництва розраховується шляхом порівняння показників собівартості реалізованої продукції за базовий звітний (податковий) період, що передував періоду виникнення пільги (вивільнених коштів), та поточного звітного (податкового) періоду в цінах базового звітного (податкового) періоду.

³³ Під створенням чи переоснащенням матеріально-технічної бази слід розуміти комплекс заходів щодо підвищення техніко-економічного рівня окремих виробництв, цехів і дільниць на основі впровадження передової техніки та технології, механізації та автоматизації виробництва, модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного устаткування на нове продуктивніше з розширенням (або без такого) виробничих площ. Облік необоротних та нематеріальних активів, призначених для використання у діяльності платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування, та розрахунок амортизації таких активів здійснюються окремо. Показник створення чи переоснащення матеріально-технічної бази враховує також вартість придбаних (оплачених) необоротних та нематеріальних активів у період дії пільги починаючи з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування і протягом усього строку дії такої пільги за умови їх введення в подальшому в експлуатацію та використання у діяльності платника податку, прибуток від якої звільняється від оподаткування (абзац третій пункту 6 Порядку № 476).

³⁴ Запровадження новітніх технологій включає витрати, що визначені відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на розробку, впровадження та освоєння виробництва нової продукції чи послуг, створення чи впровадження та (або) вдосконалення конкурентоздатних технологій, а також організаційно-технічних рішень виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що поліпшують структуру та якість виробництва основної продукції платника податку (абзац п'ятий пункту 6 Порядку № 476).

³⁵ З урахуванням залишку вивільнених від оподаткування коштів станом на 01.01.2017.

напрямів вивільнення від оподаткування коштів засвідчив **наявність ризиків порушень при використанні** таких коштів за напрямом „створення чи переоснащення матеріально-технічної бази”:

- ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД” у 2017 році оплачено послуги зі створення Програмного комплексу IT-Enterprise на суму **2,3 млн гривень**³⁶, проте повністю це програмне забезпечення через наявну заборгованість перед постачальником та перенесення остаточного терміну виконання договору до 31.05.2021 не отримано. Як наслідок, **програмний комплекс не введено в експлуатацію.**

Також встановлено **невикористання** цим підприємством **більше року 3 одиниць обладнання**³⁷ на загальну суму **2,2 млн грн**, придбаного за рахунок вивільнених коштів.

Під час проведення Рахунковою палатою контрольного-аналітичного заходу введено в експлуатацію трьохкоординатну вимірювальну машину та модернізовано токарний верстат ІЖ-250, модернізацію верстатів ТПК125ВН1 заплановано на березень – грудень 2019 року;

- ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод” 22.11.2017 **придбано** у ПП „Євротерм-Львів” **котел водогрійний** сталевий REX 350 потужністю 3670R (CALDAIE) та вартістю **0,7 млн грн** (без ПДВ) для економії газу при опаленні виробничих приміщень у зимовий період, який станом на 22.02.2019³⁸ **в експлуатацію не введено** через непроведення пусконаладжувальних робіт;

- ДП „Конотопський завод „Авіакон” у 2017 році **проведено поточні ремонти будівлі** для підготовки цеху № 8 до зимового періоду вартістю **4,6 тис. грн** та **виробничого обладнання** (крана-балки, перетворювача частоти, верстата С-551) вартістю **7,3 тис. грн**, що не підпадають під зазначений напрям використання, оскільки проведені для підтримання об’єкта в робочому стані ремонти не сприяють підвищенню техніко-економічного рівня основних засобів окремо та виробництва в цілому.

Довідково. Відповідно до листа Державного комітету України з будівництва та архітектури від 30.04.2003 № 7/7-401 поточний ремонт – це комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає систематичне та своєчасне підтримання експлуатаційних якостей та попередження передчасного зносу конструкцій і інженерного обладнання.

ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” у 2017–2018 роках вивільнені від оподаткування **6,5 млн грн** (63,7 відс.) **використано** за напрямом „запровадження новітніх

³⁶ Відповідно до договору від 03.10.2016 № 964 з ТОВ НВП „Інформаційні технології” загальна сума договору становить 27,6 млн грн, остаточний термін виконання договору (на момент укладання) 30.10.2018.

³⁷ Комплект із 56 од. приладів „Siemens” для модернізації верстатів ТПК125ВН1 на 0,6 млн грн, деталі для модернізації токарного верстата ІЖ-250 на 0,1 млн грн, трьохкоординатна вимірювальна машина WENZEL LH 54 на 1,5 млн гривень.

³⁸ На дату підписання акта про результати аналізу ефективності застосування податкових пільг, проведеного Рахунковою палатою на ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод”.

технологій” як оборотні кошти на придбання матеріалів (робіт, послуг) для виконання науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт за умовами зовнішньоекономічних контрактів, укладених з AVIC INTERNATIONAL (Китай), ТОВ АК „Волга-Днепр” (Росія), „WUHU ZHONKE AIRCRAFT CO Ltd” (Китай), ДК „Укрспецекспорт”.

Разом з тим формою звіту про вивільнені кошти не передбачено використання вивільнених коштів на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування. Методику розрахунку таких коштів за умови їх одночасного використання в оподатковуваних операціях та операціях, звільнених від оподаткування, не розроблено.

Отже, за відсутності координації та належного контролю ДФС за діяльністю територіальних органів при проведенні ними контрольно-перевірочної роботи, останніми не забезпечено своєчасності проведення камеральних перевірок звітів про пільги, а також подання суб'єктами літакобудування звітів про вивільнені кошти та достовірності їх заповнення.

Крім того, неухвалення відповідних управлінських рішень суб'єктами літакобудування про використання у виробничій діяльності придбаних основних засобів створює ризики нецільового спрямування вивільнених коштів і, як наслідок, недонадходжень податку на прибуток до державного бюджету.

3.3. Стан ввезення суб'єктами літакобудування на митну територію України товарів зі звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ, контроль за їх використанням

Відповідно до постанови № 635 обсяги ввезення на митну територію України товарів із звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ затверджено 21 суб'єкту літакобудування.

Водночас встановлено, що Довідники податкових пільг, які затверджувались керівниками ДФС протягом періоду, що досліджувався, не містять пільг, передбачених підпунктом 13 пункту 4 розділу XXI „Прикінцеві та перехідні положення” Митного кодексу України та абзацом другим пункту 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу. Як наслідок, облік цих податкових пільг територіальними органами не ведеться.

За інформацією ДФС, починаючи із вересня 2017 року (з моменту набрання чинності постановою № 635) та протягом 2018 року, лише 8 (або 38,1 відс.) суб'єктів³⁹ скористались правом та ввезли товари на 955,2 млн грн із сумою умовно нарахованого ввізного мита 14,2 млн грн та 249,1 млн грн ПДВ.

Водночас інформація ПАТ „Мотор Січ”⁴⁰ та ПрАТ „ФЕД”⁴¹ щодо сум ввезених товарів (133,2 та 366,8 млн грн) відрізняється від даних ДФС (128 та

³⁹ ПрАТ „Дніпропетровський агрегатний завод”, ДП „Антонов”, ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон”, ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”, ПАТ „Мотор Січ”, ПрАТ „ФЕД”, ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор”, ДП „Одеський авіаційний завод”.

⁴⁰ Лист від 02.04.2019 № УКПиНП-5729.

⁴¹ Лист від 02.04.2019 № 01223/0/2-19.

275 млн грн): сума ввезених товарів, надана ДФС, **знижена на 5,2 та 91,8 млн грн** відповідно.

При проведенні Рахунковою палатою аналізу на ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон” також встановлено невідповідність суми ввезених товарів з даними ДФС: за даними підприємства – 20 млн грн, ДФС – 12,3 млн грн, тобто дані ДФС **знижені на 7,7 млн гривень**.

Зазначене свідчить про **відсутність належного контролю ДФС за обсягами ввезених суб'єктами літакобудування товарів** відповідно до постанови № 635.

Отже, **сума ввезених суб'єктами літакобудування товарів становить 1 059,9 млн грн**, відповідно до звітів про цільове використання ввезених товарів суб'єктами літакобудування за призначенням **використано** товарів на суму **601 млн грн, або 56,7 відс. ввезених**.

За інформацією ДФС, **документальні перевірки дотримання вимог законодавства** України з питань своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів суб'єктами літакобудування **територіальними органами не здійснювались**.

За результатами аналізу на ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” **встановлено факт неправильної класифікації ввезених⁴² товарів** вагою 422 кг та вартістю 114,6 тис. грн з умовним нарахуванням ПДВ у сумі 22,9 тис. гривень. Підприємством задекларовано гарячекатані прутки з легованої сталі без подальшого оброблення (код товару за УКТ ЗЕД 7228 30 20 00) як прутки, виготовлені з інструментальної сталі, проте хімічний склад імпортованого товару не відповідав жодному з визначень „інструментальна сталь”, встановлених пунктом 1 додаткової примітки до групи 72 „Чорні метали” Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, затверджених наказом ДФС від 09.06.2015 № 401. Під час проведення Рахунковою палатою аналізу підприємством подано до Запорізької митниці ДФС аркуш коригування від 27.02.2019 до митної декларації від 14.06.2018 № UA12020/2018/001037, яким змінено опис товару з „легована інструментальна сталь” на „легована сталь” та код товару за УКТ ЗЕД на 7228 30 69 00.

Слід зазначити, що положення **Порядку № 635 не враховують випадки ввезення обладнання та/або приладів з довготривалим терміном використання**.

Так, ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” ввезено⁴³ п'ятиосьовий високопродуктивний оброблювальний центр порталної конструкції типу VERSA 825 з системою ЧПК (код товару за УКТ ЗЕД 84 57 10 90 00) вартістю **18,7 млн грн** з умовним нарахуванням ввізного мита в сумі 0,7 млн грн та 3,9 млн грн ПДВ.

За даними звіту про цільове використання ввезених товарів за грудень 2018 року цей центр було використано за цільовим призначенням та відповідно виключено із залишку невикористаних товарів. Згідно з карткою обліку основних

⁴² Митна декларація від 14.06.2018 № UA12020/2018/001037 (товар 3).

⁴³ Митна декларація від 16.04.2018 № UA12020/2018/00.

засобів на час проведення аналізу п'ятиосьовий високопродуктивний оброблювальний центр перебуває на балансі підприємства та використовується у власному виробництві⁴⁴.

За відсутності управлінських рішень суб'єктів літакобудування щодо використання у виробничій діяльності ввезених товарів також **виникають ризики безконтрольного їх використання та/або втрат споживчої вартості, зменшення технологічної придатності активів (основних засобів).**

Так, ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор” придбано⁴⁵ центрошліфувальний верстат для шліфування циліндричних поверхонь марки KLEIN типу ZSS 1 вартістю **2,7 млн грн**, який ввезено на територію України із звільненням від сплати ввізного мита на суму 0,05 млн грн та 0,6 млн грн ПДВ. Під час огляду контрольною групою виробничих приміщень підприємства встановлено, що верстат, незважаючи на проведення всіх пусконаладжувальних робіт, **у виробництві не використовується.**

Не використовуються ДП „Конотопський завод „Авіакон” у виробничій діяльності (залишаються на складі) комплект „Радіонавігаційні прилади: Радіонавігаційна система GTN 750 Н” вартістю **0,4 млн грн** та частини комплекту „Апаратура передавальна, до складу якої входить приймальна апаратура” вартістю **0,2 млн грн**, ввезені підприємством у червні – липні 2018 року.

Крім того, за результатами аналізу **встановлено невикористання ввезених товарів у повному обсязі**, зокрема, рівень використання таких товарів на ДП „Одеський авіаційний завод” – 68 відс. (ввезено товарів на суму 6,2 млн грн, з них використано на 4,1 млн грн), ДП „Антонов” – 65 відс. (204,7 і 132,4 млн грн відповідно) При цьому **жодним нормативно-правовим актом не встановлено періоду, протягом якого ввезені товари повинні бути використані.**

Слід зазначити, що ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” листом від 04.01.2018 № 01.03.01.02/51 звернулося до Мінекономрозвитку з проханням внести зміни до постанови № 635 в частині уточнення обсягів (кількості) обладнання, необхідного для виготовлення (ремонт, модернізації, тощо) авіаційних двигунів.

У серпні 2018 року Мінекономрозвитку повідомлено⁴⁶ (серед інших ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”) про розроблення проекту постанови Кабінету Міністрів України „Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 року № 476 і від 9 серпня 2017 року № 635”.

На час проведення аналізу зміни до постанови № 635 в частині коригування обсягів (кількості) ввезення товарів не внесено, що стримує

⁴⁴ Згідно з актом приймання-передачі внутрішнього переміщення основних засобів від 17.04.2018 № 14 термін експлуатації 2 роки.

⁴⁵ У фірми ALFLETH Engineering AG Ленцбург, Швейцарія, контракт від 18.05.2018 № 463КРІ/18.

⁴⁶ Лист від 31.08.2018 № 3803-05/38542-07.

модернізацію, реконструкцію діючого дослідного виробництва та, відповідно, не сприяє збільшенню обсягів виробництва та експорту авіаційних двигунів.

Отже, правом ввезення на митну територію України товарів із звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ скористалось лише 38,1 відс. суб'єктів літакобудування. За відсутності належного контролю за ввезенням товарів суб'єктами літакобудування ДФС не володіє достовірними даними про обсяги такого ввезення.

Таким чином, Мінекономіки, ДФС та її територіальними органами не забезпечено контролю за ввезенням на митну територію України та використанням за призначенням товарів суб'єктами літакобудування, а також за виконанням умов надання та порядку застосування податкових пільг, цільовим використанням вивільнених коштів.

Контрольно-перевірочні заходи дотримання суб'єктами літакобудування вимог законодавства України в частині своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, а також цільового використання вивільнених коштів територіальними органами ДФС не здійснювались.

При цьому неврегульованість окремих положень Порядку № 635 (щодо ввезення обладнання та/або приладів із довготривалим терміном експлуатації) та неухвалення відповідних управлінських рішень суб'єктами літакобудування (щодо використання у виробничій діяльності ввезених товарів та/або придбаних основних засобів за рахунок вивільнених від оподаткування коштів) створюють ризики нецільового використання та втрати споживчої вартості товарів (обладнання, приладів), зменшення технологічної придатності.

4. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ДІЇ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЛІТАКОБУДУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЛІТАКОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В ЦІЛОМУ

Україна належить до небагатьох країн світу, що володіють повним циклом створення авіаційної техніки, і займає провідне місце на світовому ринку в секторі розроблення, проектування та запуску у серійне виробництво такої техніки. Наявний потенціал літакобудівної промисловості України є достатнім для збільшення номенклатури та обсягів розроблення і виробництва авіаційної техніки, доходів держави, а також створення нових висококваліфікованих робочих місць. За науково-технічним потенціалом літакобудівної промисловості Україна входить до сімки авіаційних держав світу.

Разом з тим більшість вітчизняних авіаційних державних підприємств недостатньо забезпечені обіговими коштами, мають високий рівень зношеності основних фондів (більше 70 відсотків). Розробка літаків, підготовка виробництва до їх серійного випуску потребують довгострокового часового циклу (середній термін розробки нових літаків – 5–7 років, підготовки та оснащення серійного виробництва – 3–4 роки) та, відповідно, залучення довгострокових фінансових ресурсів.

Протягом 2005–2014 років в Україні **не випущено жодного нового типу літака**, з 2016 року – **жодного серійного літака**. Зменшення доходів підприємств галузі зумовлено втратою ринку збуту Російської Федерації, дрібносерійним виробництвом, низькою платоспроможністю вітчизняних авіакомпаній, збільшенням витрат на впровадження програм імпортозаміщення, адаптацію до європейських стандартів та технічне переоснащення.

Безпосередньо аналізом охоплено 14 суб'єктів літакобудування, або 41 відс. діючих та внесених до Переліку № 405.

Установчими документами суб'єктів літакобудування визначено, що метою їх утворення є одержання прибутку.

Встановлено, що протягом 2017–2018 років **діяльність суб'єктів літакобудування була прибутковою**, крім ДП „Вінницький авіаційний завод – „ВІАЗ”, ДП „ВО ПМЗ імені О. М. Макарова”, ДНВП „Об'єднання Комунар”, Харківського державного авіаційного виробничого підприємства та ТОВ „Маркет-Матс”, які декларували збитки; КПСП „Арсенал” у 2018 році отримало збиток у сумі 14,1 млн грн при декларуванні 4,1 млн грн прибутку у 2017 році, ДП „Чугуївський авіаційний ремонтний завод” навпаки – у 2017 році збитки становили 3 млн грн, а у 2018 році отримано 0,9 млн грн прибутку.

Відповідно до показників податкових декларацій з податку на прибуток суб'єктами літакобудування задекларовано:

- **позитивний об'єкт оподаткування** у сумі 9 672 (у 2017 році) та 5 878,7 млн грн (у 2018 році) – **30 підприємствами**;

- **від'ємний об'єкт оподаткування** (збитки) – 5 462,8 та 3 492,2 млн грн **6 підприємствами** відповідно;

- **прибуток, звільнений від оподаткування**, – 6 098,5 та 3 454,6 млн грн **16 та 17 підприємствами** відповідно;

- **податок на прибуток** – 643,2 та 436,5 млн грн **26 та 24 підприємствами** відповідно.

У цілому за даними фінансової звітності **чистий дохід від реалізації продукції** (товарів, робіт, послуг) суб'єктів літакобудування **при збільшенні** у 2017 році порівняно з 2016 роком **на 35 відс.** (з 23 216,9 до 31 362,8 млн грн), у 2018 році **дещо зменшився на 0,02 відс.** (до 30 803,7 млн гривень). По суб'єктах літакобудування, які скористалися пільгою з податку на прибуток за кодом 11020365, зазначений показник відповідно становив **46,9 відс.** (з 19 130,2 до 28 104,9 млн грн) та **0,05 відс.** (до 27 043,5 млн гривень).

Довідково. Найсуттєвіше зменшення обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2018 році порівняно з 2017 роком відбулося по ПАТ „Мотор Січ” (з 14 922,4 до 12 023,2 млн грн, або на 2 899,2 млн грн) за рахунок зменшення обсягів розробки, виробництва турбореактивних та турбогвинтових двигунів, комплектуючих до них (у 1,5 раза), а також послуг з ремонту й технічного обслуговування апаратів літальних повітряних та двигунів літальних апаратів (у 2,9 раза).

Про відновлення літакобудівної промисловості в Україні, у тому числі і за рахунок запровадження тимчасової державної підтримки шляхом надання податкових пільг, свідчать, зокрема, такі факти:

- на ДП „Антонов” розпочалися роботи конструкторського бюро над створенням вестернізованих версій літаків Ан-148 та Ан-70, продовжилися роботи із заміни російських комплектуючих на європейські або вітчизняні аналоги, до 2020 року планується розробити нову модель літака на базі Ан-148 та Ан-158, яка матиме повністю європейське обладнання, що дасть можливість конкурувати з багатьма закордонними аналогами й увійти на авіаринок Європи;

- Харківське державне авіаційне виробниче підприємство (після багаторічного простою) відновило свою діяльність з ремонту літаків та випуску певного асортименту комплектуючих, а також отримало замовлення вітчизняної авіакомпанії на виготовлення (добудову) двох літаків Ан-140-100, які до цього понад 10 років стояли на підприємстві і чекали замовника;

- ДП „Одеський авіаційний завод” відновив роботу над літаком Y-1 „Дельфін”, який розроблено за власної ініціативи заводу та після випробувань буде запущено у серійне виробництво;

- ДП „Конотопський завод „Авіакон” отримало можливість засвоєння нових технологічних процесів виробництва деталей вертолітної техніки, самостійного виготовлення скління, шлангів високого та низького тиску, трубопроводів, електричних мереж для вертольотів Мі-8/17, Мі-24, Мі-35, Мі-2 усіх модифікацій, виготовлення гумотехнічних виробів, які використовуються для власних потреб, **серійного капітального ремонту вертольотів** типу Мі-14, які, зокрема, знаходяться на озброєнні Військово-морських сил Збройних Сил України. Завдяки придбанню виробничо-технологічного обладнання стало можливим виконання зовнішньоекономічного контракту з капітального ремонту на базі нерезидента 18 вертольотів типу Мі-17-1В, які належать Жандармерії Турецької Республіки.

Протягом 2017–2018 років суб'єктами літакобудування **отримано 2,3 млрд грн державної підтримки** як податкові пільги.

Загалом за рахунок вивільнених від оподаткування коштів суб'єкти літакобудування змогли придбати більш сучасне обладнання (інструменти, інвентар для виробництва), модернізувати виробничі приміщення (цехи), що в подальшому дасть можливість скоротити витрати на виробництво, **збільшити обсяг реалізації** авіаційної техніки та авіаційних двигунів і, як наслідок, **відновити авіаційну промисловість**.

Так, у 2018 році порівняно з 2017 роком по **19 суб'єктах** літакобудування **обсяг розробки, виробництва, ремонту, переобладнання, модифікації та технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів зріс на 32 відс.** (з 7 790,7 до 10 267,3 млн гривень).

Отже, запровадження до **2025 року тимчасової державної підтримки літакобудівної промисловості** шляхом надання податкових пільг сприяє поступовому збільшенню обсягів виробництва, створенню рентабельного та високотехнологічного виробництва авіаційної техніки та авіаційних двигунів. Разом з тим використання лише одного механізму надання пільг за відсутності інституту державного замовлення, зовнішньоекономічних

преференцій та інших видів державної підтримки є **недостатнім для відновлення стабільного розвитку літакобудування**, що потребує впровадження серійного виробництва літаків, здійснення розробки (виробництво) конкурентоспроможної авіаційної техніки, функціонування ефективної системи продажу такої техніки.

За інформацією ДФС, протягом 2017–2018 років суб'єктами літакобудування задекларовано до сплати **1 079,7 млн грн податку на прибуток** та **428,5 млн грн ПДВ**, сплачено – **1 160,2 та 433,8 млн грн** відповідно, 14 суб'єктами заявлено до відшкодування **3 390 млн грн ПДВ** на розрахунковий рахунок платника⁴⁷, з них відшкодовано **2 958,6 млн грн**, або 87,3 відсотка.

Сума переплати з податку на прибуток при зменшенні на 01.01.2018 порівняно з 01.01.2017 на 31,3 відс. (з 95,4 до 65,5 млн грн), на 01.01.2019 **збільшилася на 43,1 відс.** (до 93,7 млн гривень).

Збільшення суми переплати з податку на прибуток на 01.01.2019 зумовлено, зокрема, проведенням за результатами 2017 року коригувань податку суб'єктами літакобудування, які здійснювали ремонт авіаційної техніки та авіаційних двигунів і протягом трьох кварталів 2017 року нараховували та сплачували такий податок, оскільки звільнення від оподаткування прибутку для таких суб'єктів запроваджено Законом № 2245⁴⁸ лише в грудні 2017 року, але з податкових періодів починаючи з 01.01.2017.

Наприклад, ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор” відповідно до податкової декларації з податку на прибуток за 9 місяців 2017 року **задекларовано 72,6 млн грн податку на прибуток**. У лютому 2018 року внаслідок проведення коригувань в картці особового рахунка платника (за терміном подання податкової декларації за 2017 рік) **виникла переплата на суму задекларованого податку**. Подібна ситуація і по інших суб'єктах літакобудування, які змогли застосовувати податкову пільгу після змін, внесених до Податкового кодексу Законом № 2245. У 2018 році зазначеному підприємству повернено як зайво сплачені **51,4 млн грн податку на прибуток**.

Водночас ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод” за заявою про перерахування надміру сплачених у 2017 році коштів у сумі **7,2 млн грн**, надісланою до Залізничної ОДПІ ГУ ДФС у Львівській області, зазначену переплату на сьогодні **не повернено**.

Сума переплати з **ПДВ** навпаки – **при збільшенні на 01.01.2018 на 71,9 відс.** (з 11,4 до 19,6 млн грн), на 01.01.2019 **зменшилася в 4,9 раза** (до 4 млн гривень). На такі показники, зокрема, вплинула сплата у 2017 році **7,2 млн грн** ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон” за відсутності податкових зобов'язань, у 2018 році платнику **повернено як зайво сплачені 14 млн гривень**.

Податковий борг з податку на прибуток по суб'єктах літакобудування мав **стійку тенденцію до зменшення** (6,2 млн грн на 01.01.2017, 5,8 млн грн на 01.01.2018 та 5,6 млн грн на 01.01.2019).

⁴⁷ З урахуванням залишку невідшкодованих сум ПДВ станом на 01.01.2017.

⁴⁸ Набрав чинності з 01.01.2018.

Довідково. Близько 80 відс. (4,5 млн грн) податкового боргу з податку на прибуток має Харківське державне авіаційне виробниче підприємство, щодо якого порушено провадження у справі про банкрутство.

Податковий борг з ПДВ при зменшенні на 01.01.2018 порівняно з 01.01.2017 на 14,3 відс. (з 1,4 до 1,2 млн грн), на 01.01.2019 збільшився на 41,7 відс. (до 1,7 млн гривень).

Довідково. Податковий борг з ПДВ зріс за рахунок збільшення у 8 разів по Харківському державному авіаційному виробничому підприємству.

Отже, внаслідок законодавчих змін сума податку на прибуток, сплаченого протягом 9 місяців 2017 року, по окремих суб'єктах літакобудування фактично є надмірно сплаченою до державного бюджету. З метою використання останніми таких коштів, ці суми підлягають поверненню.

Для стабільного розвитку та ефективної діяльності суб'єктів літакобудування державна підтримка літакобудівної промисловості потребує удосконалення, необхідно завершити програми імпортозаміщення комплектуючих для потреб виробництва, ремонту та реалізації літаків на внутрішньому та зовнішньому авіаційних ринках, впровадити інститут державного замовлення, залучити інвестиції в існуючі та перспективні проекти і програми суб'єктів літакобудування, що забезпечить належне фінансування їх діяльності та просування на світовому ринку виробленої продукції.

ВИСНОВКИ

1. Протягом 2017–2018 років державна підтримка суб'єктів літакобудування шляхом надання податкових пільг у загальному обсязі 2,3 млрд грн була спрямована на стабілізацію фінансово-господарської діяльності таких суб'єктів, проте не мала визначального впливу на розвиток літакобудівної промисловості України в цілому.

1.1. Закон України від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості”, прийнятий з метою підтримки суб'єктів літакобудування, мав сприяти розвитку літакобудівної промисловості, проте за останні роки в Україні підприємствами літакобудування не випущено та не реалізовано жодного серійного літака, фактично лише проводилися роботи з ремонту та модернізації окремих одиниць авіаційної техніки. Основні фонди підприємств зношені більше ніж на 70 відсотків.

У 2018 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 429-р „Деякі питання вітчизняного авіабудування” схвалено Стратегію відродження вітчизняного авіабудування на період до 2022 року та затверджено план заходів щодо її реалізації, але так і **не розроблено та не затверджено Концепції Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості на 2018–2022 роки, не затверджено Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості на 2018–2022 роки, як це передбачено пунктом 15 зазначеного плану заходів.**

1.2. Із Переліку підприємств – суб'єктів літакобудування, щодо яких

запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 № 405 (далі – Перелік), **близько половини суб'єктів** (19 у 2017 році та 25 у 2018 році) **скористалися податковими пільгами** з податку на прибуток та ПДВ. **Не користувалися цими податковими пільгами 17 суб'єктів літакобудування**, 8 з яких відповідно до поданої податкової звітності не мають оподатковуваних операцій з податку на прибуток та ПДВ, що може свідчити про **непроведення ними господарської діяльності**.

Запровадження тимчасових заходів державної підтримки суб'єктів літакобудування шляхом надання податкових пільг сприяє поступовому збільшенню обсягів виробництва, створенню рентабельного та високо-технологічного виробництва авіаційної техніки та авіаційних двигунів.

Так, у 2018 році порівняно з 2017 роком по **19 суб'єктах** літакобудування **обсяг робіт з розробки, виробництва, ремонту, переобладнання, модифікації та технічного обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів зріс на 32 відс.** (з 7,8 до 10,3 млрд гривень). Загалом за **рахунок вивільнених від оподаткування коштів** суб'єкти літакобудування **змогли придбати більш сучасне обладнання** (інструменти, інвентар для виробництва), **модернізувати виробничі приміщення (цехи)**, що в подальшому дасть можливість скоротити витрати на виробництво.

Разом з тим **використання лише одного механізму** надання пільг за відсутності інституту державного замовлення, зовнішньоекономічних преференцій та інших видів державної підтримки є **недостатнім для відновлення стабільного розвитку літакобудування**, що потребує впровадження серійного виробництва літаків, здійснення розробки (виробництво) конкурентоспроможної авіаційної техніки, функціонування ефективної системи продажу такої техніки.

1.3. Встановлено, що **67 відс.** (28 із 42) **суб'єктів літакобудування є учасниками Державного концерну „Укроборонпром”**. Відповідно до інформації державних підприємств – суб'єктів літакобудування, які підлягали аналізу, більшість з них Концерну перераховували внески у розмірах, визначених відповідними наказами генерального директора Концерну (15–18 відс. чистого прибутку).

За відсутності ліцензій на провадження зовнішньоекономічної діяльності експорт власної продукції державні підприємства – суб'єкти літакобудування (комітенти) здійснюють через комісіонерів (підприємства, які є учасниками ДК „Укроборонпром”), яким сплачують комісійну плату у розмірі від 0,5 до 17 відсотків.

Відсутність нормативно-правових актів щодо механізму визначення розмірів внесків, які сплачуються учасниками на рахунок Концерну, та комісійної плати, а також відшкодування витрат при експорті власної продукції, не сприяє прозорому розрахунку розмірів таких внесків і комісійної плати для всіх державних підприємств – суб'єктів літакобудування.

2. Нормативно-правові акти, що регулювали питання застосування податкових пільг суб'єктами господарювання у сфері літакобудівної промисловості, є неузгодженими та недосконалими.

2.1. Потребують узгодження положення законів України від 02.03.2015 № 222 „Про ліцензування видів господарської діяльності” і від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості” в частині **визначення видів господарської діяльності у ліцензіях**, які повинні мати суб'єкти літакобудування, щодо яких запроваджено тимчасові заходи державної підтримки.

2.2. На сьогодні **чинним законодавством не визначено відносини, пов'язані з виконанням державного замовлення на розробку або виробництво, або ремонт, або переобладнання, або модифікацію, або технічне обслуговування авіаційної техніки та авіаційних двигунів**, як один із критеріїв, якому повинні відповідати суб'єкти літакобудування, щодо яких запроваджено тимчасові заходи державної підтримки.

Слід зазначити, що з 20.04.2014 у зв'язку із набранням чинності Законом України від 10.04.2014 № 1197 „Про здійснення державних закупівель” втратив чинність Закон України від 22.12.1995 № 493 „Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”, яким встановлювалися загальні правові та економічні засади формування, розміщення і виконання на договірній (контрактній) основі замовлень держави на поставку (закупівлю) товарів, виконання робіт, надання послуг для задоволення пріоритетних державних потреб у суб'єктів господарської діяльності України всіх форм власності.

2.3. Поняття **„постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів робіт”**, які містяться в абзаці третьому пункту 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України, ні цим Кодексом, ні Митним кодексом України, ні Законом України від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості” **не визначаються**, що зумовлює неоднозначне їх тлумачення та застосування.

Крім того, **потребує правового врегулювання** абзац п'ятий пункту 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України, який передбачає застосування до платників ПДВ – суб'єктів літакобудування норм розділу II цього Кодексу у разі порушення вимог, встановлених підрозділом 2 розділу XX Податкового кодексу України. Цей підрозділ визначає особливості справляння ПДВ та містить 69 пунктів, що регулюють різні відносини, пов'язані з ПДВ, що також спричиняє **неоднозначне тлумачення порушень встановлених вимог та некоректне застосування** норм розділу II Податкового кодексу України.

2.4. Враховуючи зміни, внесені до абзацу першого пункту 4¹ підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України Законом України від 07.12.2017 № 2245 „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості

бюджетних надходжень у 2018 році”, що передбачають розширення кола платників – суб’єктів літакобудування, які користуються податковими пільгами, **потребує врегулювання Порядок здійснення контролю за використанням вивільнених коштів підприємств – суб’єктів літакобудування**, на які поширюється дія норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” та які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів і двигунів до них, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 476 (далі – Порядок № 476).

2.5. Мінфіном і Мінекономрозвитку не забезпечено розроблення і затвердження форми та порядку складання звіту про цільове використання вивільнених коштів, як це передбачено пунктом 9 Порядку № 476.

Зазначене призводить до втрати контролю як ДФС, так і Мінекономрозвитку за дотриманням умов надання та порядку застосування пільг, а також використанням вивільнених коштів.

2.6. Порядок ввезення на митну територію України товарів суб’єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635 „Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб’єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість”, не враховує ввезення товарів із довготривалим терміном експлуатації, що створює ризики нецільового використання таких товарів.

Крім того, не розроблено нормативно-правового акта, **який би встановлював період використання товарів, ввезених суб’єктами літакобудування на митну територію України із звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ.**

3. Мінекономрозвитку не забезпечено контролю за відповідністю встановленим вимогам суб’єктів літакобудування, включених до Переліку, а також розроблення та подання на розгляд Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635 „Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб’єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість” в частині коригування обсягів ввезення обладнання, необхідного для виробництва (ремонт, модифікації) авіаційних двигунів ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”.

3.1. Під час контрольно-аналітичного заходу Рахунковою палатою виявлено **4 суб’єкти літакобудування, які не мають дозвільних документів** (ліцензій та сертифікатів), **18 суб’єктів** мають один із таких документів, **8 з яких скористалися податковими пільгами** з податку на прибуток та ПДВ на загальну суму **38,5 млн гривень**. Як наслідок, мають місце **ризики застосування податкових пільг суб’єктами, які не відповідають вимогам статті 2 Закону України від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості”.**

3.2. **Мінекономрозвитку не надано відповіді на запит Рахункової палати з питань визначення та формування Переліку, контролю за відповідністю таких суб'єктів вимогам, установленим Законом України від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості”, та моніторингу використання вивільнених коштів.**

4. ДФС не забезпечено належного виконання повноважень її територіальними органами в частині контролю за повнотою обліку та правильністю визначення суб'єктами літакобудування застосованих податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ, цільовим використанням вивільнених від оподаткування коштів, за ввезенням суб'єктами літакобудування на митну територію України товарів із звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ.

4.1. **За неналежної координації роботи ДФС у частині здійснення її територіальними органами контролю за правильністю заповнення суб'єктами літакобудування звітів про суми податкових пільг та про використання платниками податку на прибуток підприємств вивільнених коштів, а також невстановлення чинним законодавством подання платниками уточнюючих таких звітів у зв'язку із самостійним виправленням помилок, ДФС не володіє достовірними даними щодо сум податкових пільг, отриманих суб'єктами літакобудування, та сум ввезених товарів. Як наслідок, під час контрольного заходу Рахунковій палаті по окремих суб'єктах літакобудування ДФС та Офісом великих платників податків надано різні дані про суми отриманих податкових пільг з податку на прибуток за 2017 рік, дані ДФС про суми ввезених товарів лише по трьох суб'єктах літакобудування занижені на 105,4 млн гривень.**

4.2. **Територіальними органами ДФС протягом 2017–2018 років проведено 44 документальні перевірки (21 суб'єкта літакобудування), під час яких порушень законності при застосуванні податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ не встановлено, документальні перевірки дотримання такими суб'єктами вимог законодавства України в частині своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів не здійснювались. Камеральні перевірки територіальними органами проводилися суцільно за всіма поданими деклараціями та звітами.**

4.3. **Під час контрольно-аналітичного заходу Рахунковою палатою встановлено:**

- 183 факти порушення територіальними органами ДФС терміну проведення (від 1 до 674 днів) камеральних перевірок своєчасності подання суб'єктами літакобудування звітів про суми податкових пільг, при цьому кожна п'ята перевірка проведена тільки під час здійснення Рахунковою палатою контрольного заходу в ДФС;

- складення територіальними органами ДФС 4 актів камеральних перевірок за фактами неподання/несвоєчасного подання звітів про використання платниками податку на прибуток підприємств вивільнених коштів лише під час проведення Рахунковою палатою контрольного заходу;

- невідповідність показників податкових декларацій з податку на прибуток

і звітів про суми податкових пільг щодо прибутку, звільненого від оподаткування, та про суми отриманої пільги, неправильне заповнення звітів про суми податкових пільг, а також декларування платником податкової пільги з податку на прибуток за відсутності його у Переліку. Як наслідок, неправомірне застосування податкових пільг та ризики недонадходжень до державного бюджету, за розрахунками, 5,6 млн грн податку на прибуток;

- невідповідність показників звітів про використання платниками податку на прибуток **вивільнених коштів та про суми податкових пільг: сума вивільнених коштів на 402,8 млн грн перевищує суму пільги з податку на прибуток;**

- **невикористання у виробничій діяльності обладнання загальною вартістю 3,3 млн грн, ввезеного на територію України із звільненням від сплати ввізного мита та ПДВ, двома суб'єктами літакобудування. Як наслідок, виникають ризики безконтрольного використання та/або втрат споживчої вартості таких товарів, зменшення технологічної придатності активів (основних засобів).**

5. Територіальними органами ДФС контрольні-перевірочні заходи щодо цільового використання вивільнених коштів у 2017–2018 роках не здійснювались.

Проведений Рахунковою палатою аналіз використання окремими суб'єктами літакобудування вивільнених від оподаткування коштів засвідчив наявність ризиків недотримання напрямів цільового використання вивільнених коштів, визначених пунктом 6 Порядку № 476, зокрема таких:

- „створення та переоснащення матеріально-технічної бази”. **Невведення суб'єктами літакобудування в експлуатацію програмного комплексу та невикористання більше року обладнання загальною вартістю 5,2 млн грн не дає підстав віднести ці кошти до цього напрямку. Проведення поточних ремонтів будівлі та виробничого обладнання на суму 11,9 тис. грн також не відповідає напрямку цільового використання, бо показник створення чи переоснащення матеріально-технічної бази враховує вартість придбаних (оплачених) необоротних та нематеріальних активів за умови їх введення в експлуатацію та використання у діяльності платника податку, а поточні ремонти, проведені для підтримання об'єкта в робочому стані, не збільшують техніко-економічний рівень основних засобів окремо та виробництва в цілому;**

- „запровадження новітніх технологій”. Цей напрям включає витрати, зокрема, на розробку, впровадження та освоєння виробництва нової продукції, проте суб'єктом літакобудування **6,5 млн грн вивільнених коштів використано як оборотні кошти на придбання матеріалів (робіт, послуг) для виконання науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт за умовами зовнішньо-економічних контрактів.**

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аналізу ефективності застосування суб'єктами господарювання податкових пільг та їх вплив на розвиток літакобудування.

2. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності застосування суб'єктами господарювання податкових пільг та їх вплив на розвиток літакобудування надіслати Кабінетові Міністрів України та запропонувати доручити Мінекономрозвитку, Мінфіну та іншим заінтересованим центральним органам виконавчої влади підготувати та подати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти нормативно-правових актів щодо:

- визначення понять „постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт”, „постачання результатів робіт”, „дослідницько-конструкторські роботи”, які містяться у пункті 4¹ підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України;

- узгодження між собою норм законів України від 02.03.2015 № 222 „Про ліцензування видів господарської діяльності” і від 12.07.2001 № 2660 „Про розвиток літакобудівної промисловості” в частині визначення видів господарської діяльності, ліцензії на які повинні мати суб'єкти літакобудування, щодо яких запроваджено тимчасові заходи державної підтримки;

- запровадження інституту державного замовлення на розробку авіаційної техніки та авіаційних двигунів, виробництво авіаційної техніки та авіаційних двигунів, ремонт авіаційної техніки та авіаційних двигунів;

- врегулювання положень Порядку здійснення контролю за використанням вивільнених коштів підприємств – суб'єктів літакобудування, на яких поширюється дія норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” та які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів і двигунів до них, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 476, з урахуванням змін, внесених до абзацу першого пункту 41 підрозділу 4 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України Законом України від 07.12.2017 № 2245 „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році”, що передбачають розширення кола платників – суб'єктів літакобудування, які користуються податковими пільгами;

- удосконалення Порядку ввезення на митну територію України товарів суб'єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635, в частині врахування ввезення товарів з довготривалим терміном експлуатації;

- внесення змін до Статуту Державного концерну „Укроборонпром”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 993 „Деякі питання Державного концерну „Укроборонпром”, з метою визначення порядку та розмірів внесків, які сплачуються Концерну його учасниками;

- розроблення та затвердження Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості, як це передбачено Планом заходів щодо реалізації Стратегії відродження вітчизняного авіабудування на період до

2022 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 429-р;

- створення сприятливих умов для реалізації виготовленої авіаційної техніки, впровадження ефективних схем її продажу, зокрема з використанням лізингових схем, з урахуванням кращого світового досвіду у цій сфері;

- врегулювання розміру комісійної плати та витрат комісіонера, що можуть бути відшкодовані комітентом (суб'єкта літакобудування) при експорті власної продукції, на час запровадження тимчасових заходів державної підтримки до 2025 року.

3. Рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності застосування суб'єктами господарювання податкових пільг та їх вплив на розвиток літакобудування надіслати Міністерству економічного розвитку та торгівлі України та рекомендувати забезпечити:

- здійснення контролю за відповідністю суб'єктів літакобудування вимогам статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” з метою осучаснення Переліку суб'єктів літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2010 № 405;

- на постійній основі моніторинг використання суб'єктами літакобудування вивільнених коштів відповідно до пункту 4 Порядку здійснення контролю за використанням вивільнених коштів підприємств – суб'єктів літакобудування, на які поширюється дія норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” та які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів і двигунів до них, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 476;

- контроль за ввезенням товарів суб'єктами літакобудування на митну територію України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635 „Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб'єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість” та їх використанням за призначенням;

- розроблення і затвердження форми та порядку складання звіту про цільове використання вивільнених коштів, пов'язаних із звільненням від оподаткування прибутку підприємств – суб'єктів літакобудування, як це передбачено Порядком здійснення контролю за використанням вивільнених коштів підприємств – суб'єктів літакобудування, на які поширюється дія норм статті 2 Закону України „Про розвиток літакобудівної промисловості” та які здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів і двигунів до них, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 476.

4. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Державній фіскальній службі України та рекомендувати:

- вжити заходів щодо усунення виявлених недоліків і порушень та їх попередження в подальшому;

- забезпечити відповідно до пункту 5 Положення про Державну фіскальну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236, належну організацію та координацію роботи з питань здійснення територіальними органами контролю за:

виконанням суб'єктами літакобудування, щодо яких запроваджуються тимчасові заходи державної підтримки, умов надання, порядку розрахунку і застосування податкових пільг, а також цільовим використанням вивільнених від оподаткування коштів;

ввезенням суб'єктами літакобудування товарів на митну територію України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635 „Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб'єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість” та їх використанням за призначенням.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати державним підприємствам „Антонов”, „Завод 410 ЦА”, „Одеський авіаційний завод”, Миколаївський авіаремонтний завод „НАРП”, „Луцький ремонтний завод „Мотор”, „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод”, „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон”, „Харківський машинобудівний завод „ФЕД”, „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка” і рекомендувати вжити заходів реагування щодо усунення виявлених порушень і недоліків та забезпечити дотримання норм чинного законодавства в частині розрахунку і застосування податкових пільг, а також цільового використання вивільнених від оподаткування коштів та ввезених на митну територію України товарів із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість.

Член Рахункової палати

Ц. Г. Огонь

Інформація про суб'єктів літакобудування та суми отриманих ними податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ за 2017–2018 роки

№ з/п	Код платника	Назва	Територіальний орган ДФС	Основний вид діяльності	Сума отриманих податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ, тис. грн		Наявність (+)		Примітка
					2017 рік	2018 рік	ліцензії	сертифіката	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	01128297	ДП „ЗАВОД 410 ЦА”	ГУ ДФС у м. Києві	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	49 936,1	41 288,5	+	+	–
2	01128475	ДП „Вінницький авіаційний завод – „ВІАЗ”	ГУ ДФС у Вінницькій області	77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н. в. і. у.	–	–	–	+	–
3	07587058	ДП „Євпаторійський авіаційний ремонтний завод”	ГУ ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	–	+	+	–
4	07684556	ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	27 802,6	29 663,9	+	+	–
5	07705790	ДП „Севастопольське авіаційне підприємство”	ГУ ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	–	+	+	–
6	07756801	ДП „Одеський авіаційний завод”	ГУ ДФС в Одеській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	11 797,1	29 439,1	+	+	–
7	07917635	ДП „Запорізький державний авіаційний ремонтний завод „Мігремонт”	ГУ ДФС у Запорізькій області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	29 166,1	52 653,0	+	+	–

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	08029701	ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	61 898,1	79 844,9	+	+	-
9	08215600	ДП „Луганський авіаційний ремонтний завод”	ГУ ДФС у Луганській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	-	-	-	-	-
10	08305644	ДП „Чугуївський авіаційний ремонтний завод”	ГУ ДФС у Харківській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	7 598,8	2 517,4	+	+	-
11	09794409	ДП „Миколаївський авіаремонтний завод „НАРП”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	44 460,6	24 123,7	+	+	-
12	12602750	ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	37 804,9	18 006,4	+	+	-
13	14307274	ПАТ „Київський завод „Радар”	ГУ ДФС у м. Києві	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	-	4 419,7	+	+	-
14	14307297	ДП НВК „Прогрес”	ГУ ДФС у Чернігівській області	25.40 Виробництво зброї та боєприпасів	-	-	+	-	включено до Переліку № 405 з 14.06.2017
15	14307357	КПСП „Арсенал”	ГУ ДФС у м. Києві	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	-	-	+	-	-
16	14307529	ДП „Антонов”	Офіс ВПП	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	133 834,6	218 772,6	+	+	-
17	14307699	ДАХК „Артем”	Офіс ВПП	25.40 Виробництво зброї та боєприпасів	-	-	+	-	включено до Переліку № 405 з 14.06.2017
18	14307794	ПАТ „Мотор Січ”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	511 058,7	221 748,7	+	+	-

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19	14308109	ДП „Радіовимірювач”	ГУ ДФС у м. Києві	26.11 Виробництво електронних компонентів	-	-	-	+	-
20	14308368	ДП „ВО ПМЗ імені О. М. Макарова”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	-	-	+	+	-
21	14308552	ПАТ „Український науково-дослідний інститут авіаційної технології”	ГУ ДФС у м. Києві	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	-	-	-	-	виключено з Переліку № 405 з 14.06.2017
22	14308730	ДНВП „Об’єднання Комунар”	ГУ ДФС у Харківській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	-	-	-	+	-
23	14308894	Харківське державне авіаційне виробниче підприємство	ГУ ДФС у Харківській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	-	350,2	-	+	-
24	14309356	ПАТ „НВО „Київський завод автоматики”	ГУ ДФС у м. Києві	25.40 Виробництво зброї та боєприпасів	-	-	+	-	включено до Переліку № 405 з 10.05.2018
25	14309497	ПрАТ „Авіаконтроль”	ГУ ДФС у м. Києві	26.51 Виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації	-	36,2	-	+	-
26	14309847	ПрАТ „Вовчанський агрегатний завод”	ГУ ДФС у Харківській області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	2 068,1	2 645,7	-	+	-
27	14310052	ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	8 106,2	7 690,5	-	+	-
28	14310431	ДП „Харківське агрегатне конструкторське бюро”	ГУ ДФС у Харківській області	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	1 286,6	2 506,7	-	+	-
29	14311175	ДП „Жулянський машинобудівний завод „Візар”	ГУ ДФС у Київській області	25.40 Виробництво зброї та боєприпасів	2 552,6	5 454,8	+		включено до Переліку № 405 з 14.06.2017

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
30	14311614	ПрАТ „Дніпропетровський агрегатний завод”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	4 416,5	–	–	–
31	14312134	ПАТ „НТК „Електронприлад”	ГУ ДФС у м. Києві	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	2 990,3	4 360,0	+	+	–
32	14312921	ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”	Офіс ВПП	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	83 318,9	87 244,2	+	+	–
33	14312973	ВАТ „Меридіан” ім. С. П. Корольова”	ГУ ДФС у м. Києві	26.51 Виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації	–	632,6	+	+	включено до Переліку № 405 з 14.06.2017
34	14315150	ДП „НДІ „Буран”	ГУ ДФС у м. Києві	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	–	–	–	виключено з Переліку № 405 з 14.06.2017
35	14315552	ПрАТ „ФЕД”	Офіс ВПП	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	31 040,3	14 254,2	+	+	–
36	16502169	ДП „НДІ аеропружних систем”	ГУ ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук	–	–	+	–	–
37	16502206	ДП НДЦ „Вертолїт”	ГУ ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі	33.16 Ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів	–	–	–	–	–
38	22794124	ДП „Оризон – Навігація”	ГУ ДФС у Черкаській області	26.51 Виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації	134,9	145,0	+	+	–

Продовження додатка 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
39	22987900	ДП „Новатор”	Офіс ВПП	26.51 Виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації	4 515,8	6 245,7	+	+	–
40	23275120	ТОВ „Маркет-Матс”	ГУ ДФС у Львівській області	25.40 Виробництво зброї та боєприпасів	–	1 425,2	+	–	включено до Переліку № 405 з 14.06.2017
41	25221966	Запорізький машинобудівний завод ім. В. І. Омельченка ПАТ „Мотор Січ”	ГУ ДФС у Запорізькій області	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	–	–	+	–
42	30181494	ТОВ „Авіаремонтне підприємство „УРАРП”	ГУ ДФС у м. Києві	30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	–	–	–	+	включено до Переліку № 405 з 10.05.2018
43	31463293	АТ „Первомайський механічний завод”	ГУ ДФС у Луганській області	35.30 Виробництво літальних апаратів, включаючи космічні	–	–	–	–	–
44	38274659	ТОВ „Гідробест”	ГУ ДФС у Київській області	25.62 Механічне оброблення металевих виробів	–	–	–	+	включено до Переліку № 405 з 10.05.2018
ВСЬОГО					1 051 371,3	859 885,4	27	28	–

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
ПАТ „Науково – технічний комплекс „Електронприлад”	3	–	–	–	–	–	–	–	3,0	3,5	–	3	2,7	–	2,7	–	3,8	–
ДП „Львівський державний авіаційно-ремонтний завод”	7,2	–	–	1,5	–	1,5	–	5,7	–	10,1	–	5,7	9,7	–	9,7	–	6,1	–
ДП „Луцький ремонтний завод „Мотор”	44	–	–	–	–	–	–	44	–	42,7	–	44	86,7	–	83,6	3,1	–	–
ДП „Миколаївський авіаремонтний завод „НАРП”	26,7	–	–	–	–	–	–	26,7	–	0,1	–	26,7	7,5	–	7,5	–	19,3	–
ДП „Конотопський авіаремонтний завод „Авіакон”	17,6	17,6	16,3	16,8	–	8,3	8,4	17,1	–	4,4	7,4	17,1	9,1	–	8,6	0,5	12,4	–
ДП „Антонов”	296,8	127,2	–	28,2	28,2	–	–	268,6	–	305	213,3	268,6	217,5	217,5	–	–	356,1	–
ПАТ „Мотор Січ”	626,7	511,1	–	–	–	–	–	626,7	–	185,4	123,0	626,7	812	–	498,7	313,3	0,1	–
ДП „Харківський машинобудівний завод „ФЕД”	7,7	–	25,1	25,1	15,5	9,6	–	7,7	–	7,7	–	7,7	13,3	8,2	5,1	–	2,1	–
ДП „Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро „Прогрес” імені академіка О. Г. Івченка”	2,3	–	–	1,2	–	–	1,2	1,1	–	7,9	–	1,1	5,3	–	–	5,3	3,6	–
ПрАТ „ФЕД”	31,4	31,0	–	31,4	–	31,4	–	–	–	17,9	14,3	0	0,1	–	0,1	–	–	17,8
ПрАТ „Дніпропетровський агрегатний завод”	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4,4	–	–	1,8	–	0,6	1,2	2,6	–
ДП „Харківське агрегатне конструкторське бюро”	1,5	1,3	–	–	–	–	–	1,5	–	2,5	–	1,5	1,6	–	1,6	–	2,4	–
Всього	1 097,6	690,9	56,5	120,6	46,3	64,7	9,6	1 031,6	–	618,7	361,5	1 032,1	1 186,3	225,7	637,2	323,4	447,5	–